

STU og FGU's erfaringer med nødundervisning under covid-19- pandemien

En undersøgelse af nødundervisning i foråret og
sommeren 2020

INDHOLD

STU og FGU's erfaringer med nødundervisning under covid-19- pandemien

1	Resumé	4
----------	---------------	----------

2	Indledning	13
2.1	Formål og undersøgelsesspørgsmål	13
2.2	Metodisk design	14
2.3	Datakilder i FGU- og STU-undersøgelsen	15

3	STU	19
3.1	Ledelse og rammesætning i nedlukningsperioden	19
3.2	Ledelse og rammesætning i genåbningsperioden	24
3.3	Nødundervisningens tilrettelæggelse i nedlukningsperioden	25
3.4	Elevernes oplevelse og udbytte af nødundervisningen i nedlukningsperioden	28
3.5	Nødundervisningens tilrettelæggelse i genåbningsperioden	30
3.6	Elevernes oplevelse og udbytte af nødundervisningen i genåbningsperioden	30

4	FGU	32
4.1	Ledelse og rammesætning i nedlukningsperioden	32
4.2	Ledelse og rammesætning i genåbningsperioden	38
4.3	Nødundervisningens tilrettelæggelse i nedlukningsperioden	38
4.4	Elevernes oplevelse og udbytte af undervisningen i nedlukningsperioden	40
4.5	Nødundervisningens tilrettelæggelse i genåbningsperioden	43
4.6	Elevernes oplevelse og udbytte af undervisningen i genåbningsperioden	44

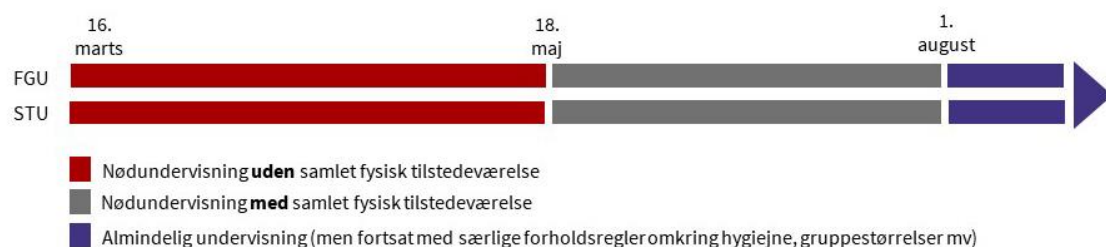
1 Resumé

Denne rapport er en del af en større opsamling på erfaringerne med nødundervisning i foråret og sommeren 2020 på hhv. grundskole-, ungdoms- og voksenuddannelsesområdet. Undersøgelsen er gennemført på opdrag fra Børne- og Undervisningsministeriet (BUM) med det formål at samle og lære af de erfaringer, som skoler og uddannelser gjorde sig under de første måneder af covid-19-pandemien.

Rapporten belyser de erfaringer, som skoleledere, lærere og elever på hhv. Ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov (STU) og den forberedende grunduddannelse (FGU) har gjort sig i forbindelse med den nødundervisning, som fandt sted under covid-19-pandemien i foråret og sommeren 2020. Som illustreret nedenfor omfattede perioden både en nedlukning af skolerne i marts og en gradvis genåbning i løbet af april-maj 2020.

FIGUR 2.1

Nødundervisning på FGU og STU i foråret og forsommeren 2020

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2020.

I de fire øvrige rapporter har Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) undersøgt, hvilke erfaringer man har gjort sig med nødundervisning under covid-19-perioden i hhv. grundskolen, på erhvervsuddannelser, de gymnasiale uddannelser samt på voksen- og efteruddannelserne.

Erfaringsopsamlingen på STU- og FGU-skolerne har fokus både på nødundervisningens *styrings- og ledelsesmæssige rammer og organisering og pædagogik*. Opsamlingen belyser således de retningslinjer og forventninger til nødundervisningen, som skoleledelserne har udstukket. Rapporten giver herudover indsigt i nødundervisningens organisering, pædagogik og didaktik, dvs. hvordan nødundervisningen blev struktureret, og hvilke erfaringer lærere og elever gjorde sig med forskellige undervisningsformer i hhv. nedluknings- og genåbningsperioden i foråret og forsommeren 2020. Herunder belyses elevernes deltagelse, motivation samt trivsel og læring i perioden med nødundervisning samt forskellene mellem elevgrupper med fokus på elever med behov for særlig

opmærksomhed. Der ses endvidere på, hvordan eleverne oplevede aflysningen af afgangsprøverne, og hvilke alternativer der evt. blev sat i stedet.

Relevans og målgruppe

Der var i perioden med nødundervisning som følge af covid-19-pandemien i foråret og forsommeren 2020 tale om en ekstraordinær situation. På kort tid gjorde STU'erne og FGU'erne sig mange helt nye erfaringer. For det første måtte skolerne finde måder, hvorpå de kunne håndtere en decideret nedlukning på grund af en pandemi, og for det andet betød de helt nye rammer, at ledere, lærere og elever gjorde sig erfaringer med forskellige former for fjernundervisning, som de ikke tidligere havde stiftet bekendtskab med, herunder virtuel undervisning. Formålet med erfaringsopsamlingen på STU og FGU er at fremhæve den læring og de erfaringer, man gjorde sig i hhv. nedluknings- og genåbningsperioden med henblik på dels at blive klogere på, hvordan man kan håndtere tilsvarende ekstraordinære situationer i fremtiden, og dels hvordan erfaringen med virtuel undervisning kan være relevant i videreudviklingen af skolernes almindelige praksis. Der tages dog det forbehold, at man ikke kan sammenligne nødundervisning med almindelig undervisning i forholdet én-til-én, hvorfor ikke nødvendigvis alle erfaringer fra covid-19-perioden er relevante, når man på STU og FGU engang vender tilbage til en almindelig skolehverdag.

Rapportens resultater er relevante for både beslutningstagere samt ledelser og lærere på STU og FGU.

Opsummerende punkter for både STU og FGU

STU

- Lærere og ledere på STU havde mere fokus på elevernes trivsel frem for deres faglige udvikling og læring i perioden med nødundervisning. Ledelsen har udstukket retningslinjer om, at lærerne skulle forsøge at have jævnlig kontakt med eleverne.
- Lærere og ledere vurderer, at elevernes faglige udvikling var mindre i nedlukningsperioden end normalt. Nogle elever deltog ikke i undervisningen i nedlukningsperioden.
- Nogle elever mistrivedes i perioden og følte sig ensomme og utrygge. Andre elever trivedes med at være hjemme og satte pris på mere ro i hverdagen.
- Kontakten til eleverne og nødundervisningens indhold blev tilpasset den enkelte elevs behov i nedlukningsperioden. Lærerne vurderede, hvordan de bedst muligt holdt kontakt med eleverne og gav dem et passende fagligt indhold og opgaver.
- Skolerne har udviklet sig fra at være udfordrede i forhold til at gennemføre virtuel undervisning til at kunne se nogle perspektiver i den virtuelle undervisning. Flere skoler forventer fremadrettet af og til at bruge virtuel undervisning for elever, som kan have svært ved at komme i skole.
- På grund af nedlukningen blev mange STU-elevs praktikperiode eller mulighed for arbejdspladserfaring aflyst. Det er en udfordring for skolerne og eleverne, at eleverne ikke har haft mulighed for at få erfaring med at indgå på en arbejdsplads.

FGU

- Mange elever oplever at nedlukningsperioden har påvirket deres læring negativt. Lærerne peger på, at undervisningen blev udfordret, blandt andet fordi det ikke var muligt at gennemføre værktøjsfag og anden praktisk undervisning.
- Lederne vurderer, at en stor del af eleverne mistrivedes i perioden og manglede den struktur i hverdagen og de sociale relationer, som de får ved at komme i skole.
- Nedlukningsperioden var særligt udfordrende for FGU-skolerne, da de på tidspunktet for nedlukningen kun havde eksisteret i lidt over seks måneder. De var således kun lige i gang med at opbygge en helt ny praksis på både det organisatoriske og det pædagogisk/didaktiske plan.
- Nedlukningsperioden gav i flere tilfælde anledning til store ændringer i undervisningen. Eleverne blev fx kun undervist af en lærer eller modtog kun undervisning i få fag. Samtidig var der fokus på, at lærerne skulle have jævnlig individuel kontakt med eleverne.
- Perioden med nødundervisning har understreget, at struktur i hverdagen er vigtigt for mange elever på FGU. Lærerne fik derfor en øget opmærksomhed på at strukturere elevernes skoledag i løbet af nedlukningsperioden.
- Perioden med nødundervisning har sat skub i den digitale udvikling på FGU-skolerne. Perioden har medvirket til, at der er sket en positiv udvikling af lærernes kompetencer og institutionernes digitale infrastruktur.

Resultater STU

I det følgende præsenteres de resultater, som træder tydeligst frem i analysen af de mange erfaringer, som ledere, lærere og elever på STU-institutionerne, har gjort sig i forbindelse med nødundervisningen i foråret og sommeren 2020.

Fokus på trivsel frem for faglig udvikling

Undersøgelsen viser, at ledere og lærere på STU i høj grad havde fokus på elevernes trivsel frem for deres faglige udvikling og læring i perioden med nødundervisning i foråret og sommeren 2020. I nedlukningsperioden havde lærerne primært fokus på at holde kontakten til eleverne og have føling med, hvordan de trivedes. Det faglige indhold i undervisningen kom i anden række. I interviewene fremhæves det, at det også var en prioritet hos ledelsen, som stillede krav om, hvor ofte eleverne skulle kontaktes angående deres trivsel. Næsten alle ledere (99 %) angiver i spørgeskemaundersøgelsen, at alle elever er blevet kontaktet mindst én gang om ugen i nedlukningsperioden. 88 % angiver, at eleverne er blevet kontaktet hver dag eller flere gange om ugen.

I interviewene forklarer lærere og ledere, at de var bekymrede for eleverne i perioden med nødundervisning, fordi mange af eleverne på STU generelt har svært ved at håndtere ændringer i hverdagen, og fordi en del af dem oplever udfordringer i hjemmet. Lederne besluttede derfor, at lærerne først og fremmest skulle hjælpe eleverne med at etablere en velfungerende hverdag, hvor de kunne trives derhjemme, og samtidig holde øje med, om der var decideret mistrivsel blandt nogle elever.

Elevernes læringsudbytte og trivsel var lavere i nedlukningsperioden

På tværs af interviewene fortæller både ledere og lærere, at det faglige niveau oplevedes lavere i nedlukningsperioden end normalt. Samtidig viser både spørgeskemaundersøgelsen og de kvalitative interview, at der var elever, som slet ikke modtog undervisning i nedlukningsperioden, fordi de ikke havde overskud til at lave opgaver eller deltage i den virtuelle undervisning. Det betyder ifølge lærerne, at flere elever er kommet bagud ift. det faglige indhold, hvilket de efterfølgende har arbejdet på at indhente.

Samtidig vurderer nogle ledere og lærere, at perioden kan have påvirket elevernes trivsel og personlige udvikling negativt. Det kan fx være elever, som i forvejen oplevede sociale udfordringer, der er blevet sat tilbage i deres udvikling på grund af mindre social kontakt med lærere og klassekammerater, eller det kan være elever, som har været ensomme og bekymrede i løbet af nedlukningsperioden.

Nogle elever ser dog også ud til at have trivedes i nedlukningsperioden, vurderer både nogle elever og lærerne. For flere af disse elever gælder det, at de har forskellige typer af angstdiagnoser. Eleverne fortæller i interviewene, at det var rart ikke at skulle forholde sig til andre mennesker og forstyrrelser, og at de fandt det positivt ikke at skulle bruge energi på at transportere sig til og fra skolen.

På tidspunktet for dataindsamlingen er skolernes oplevelse dog, at de er lykkedes med at få de fleste elever godt igennem nedlukningsperioden og tilbage i skolen. Lærere og ledere peger på, at det giver dem et godt udgangspunkt for at imødekomme nogle af de faglige og psykiske udfordringer, der er opstået på baggrund af perioden med nødundervisning på STU.

Kontakt og nødundervisning er blevet tilpasset de enkelte elevers behov

På STU er undervisningen altid særligt tilrettelagt ift. den enkelte elevs behov. Det har også gjort sig gældende i perioden med nødundervisning. De interviewede lærere fortæller, at de har taget højde for elevernes individuelle behov både ift. hvilken type kontakt, de har haft med eleverne, og hvilken type undervisning og opgaver, de har givet eleverne. Kontakten til eleverne foregik via telefon, mails, sms'er eller gåture. Undervisningens indhold spændte vidt, afhængig af elevernes behov. Den kunne fx bestå i, at eleverne fik til opgave at sende billeder af, hvad de fik at spise i løbet af en dag – en opgave, som også havde til formål at sikre, at eleven fik noget at spise. For andre elever kunne indholdet i undervisningen bestå i matematik- eller danskopgaver, som skulle afleveres til læreren.

Interviewene med eleverne viser, at eleverne har haft en oplevelse af, at de kunne henvende sig til deres lærere, når de havde behov for det. Dette gjaldt både spørgsmål om fagligt indhold, eller hvis de havde behov for mere personlige samtaler om trivsel. Samtidig peger lærerne på, at der var en lille gruppe elever, som de aldrig formåede at etablere kontakt til i nedlukningsperioden. Dette var til trods for flere forsøg med forskellige typer af kontakt og indhold i undervisningen.

Mindre indhold i undervisningen i genåbningsperioden gavnede eleverne

I genåbningsperioden havde undervisningen på skolerne af langt mindre indhold end normalt, fx færre opgaver, aktiviteter eller timer om dagen. Det skyldes, at det var nødvendigt at genåbne skolerne med kortere skoledage, samt at både lærere og elever måtte bruge en del tid på at overholde retningslinjer som fx afstandskrav og hygiejnekrav.

Analysen viser, at mindre indhold i undervisningen gavnede eleverne. De adspurgte lærere vurderer, at eleverne fik langt mere ud af de udvalgte opgaver, aktiviteter og undervisning, fordi skoledagen havde et mindre indhold end normalt. Det har for det første været gavnligt, fordi eleverne havde bedre mulighed for at fokusere på færre og mere konkrete opgaver eller aktiviteter. For det andet har det været gavnligt for eleverne, fordi lærerne havde mere ro til at fokusere på den enkelte elev og tog sig tid til at introducere den enkelte elev for opgaverne.

Skolerne gennemgik en positiv digital udvikling

Undersøgelsen viser, at STU-institutionerne oplevede store udfordringer med nødundervisningen – særligt i begyndelsen af nedlukningsperioden. Det skyldes, at lærerne havde meget lidt erfaring i at afvikle virtuel undervisning før nedlukningen. I spørgeskemaundersøgelsen vurderer lederne, at under halvdelen af lærerne havde de nødvendige digitale kompetencer til at gennemføre digital undervisning. Lærere og ledere peger i interviewene på, at lærerne ikke var vant til at undervise på digitale læringsplatforme, og at mange elever ikke havde kompetencer til at deltage i virtuel undervisning, både fordi de ikke havde de nødvendige digitale kompetencer, og på grund af sociale udfordringer der vanskeliggjorde den digitale undervisning uden fysisk kontakt. Det er i forlængelse heraf ledere og læreres vurdering, at undervisningen på STU generelt forudsætter lærernes fysiske tilstedeværelse, da en stor del af undervisningen dels handler om at styrke elevernes sociale og personlige kompetencer, dels er praktisk undervisning, der er vanskelig at gennemføre virtuelt.

Såvel lærere og elever har dog udviklet deres digitale kompetencer i løbet af nedlukningsperioden. Hvor mange lærere i starten opfattede det som en umulig opgave at gennemføre virtuel undervisning på STU, viser interviewene, at det er lykket for de fleste hen ad vejen. Samtidig er det også lykkedes på forskellige måder at få en del af eleverne med i den virtuelle undervisning.

Undersøgelsen viser desuden, at erfaringerne med den virtuelle undervisning fremadrettet kan være gavnlige for nogle elever. På STU er der ofte elever, som har svært ved at møde op til undervisningen af årsager, der knytter sig til deres forskellige psykiske eller fysiske diagnoser. Med den virtuelle undervisning har lærerne nu mulighed for at give eleverne undervisning derhjemme, så de stadig kan følge med, selv om der er dage, hvor de ikke magter at komme hen til skolen. Lærere og ledere vurderer derfor, at i fremtiden vil nogle elever i mindre grad end før nedlukningsperioden gå glip af undervisning. Et vigtigt opmærksomhedspunkt er dog, at analysen samtidig viser, at det ikke er alle elever, der befinder sig godt i virtuel fjernundervisning, og at nogle elever motiveres af fysisk at møde lærere og andre elever til undervisningen.

Udfordringer med manglede praktik og arbejdspladserfaring

På grund af nedlukningen blev mange STU-elevs praktikperiode eller arbejdspladserfaring aflyst. Praktik og arbejdspladserfaring er en vigtig del af STU, da disse perioder skal hjælpe skolerne med at afklare, hvilke muligheder eleverne har, når de har gennemført uddannelsen.

Lærere og ledere fortæller, at aflyst praktikperioder og arbejdspladserfaring har skabt store udfordringer for såvel skoler som elever. En del elever, som ikke har fået arbejds erfaring i løbet af deres uddannelse, har således ikke en arbejdsplads at begynde på efterfølgende. Samtidig har lærere og vejledere ikke haft mulighed for at observere eleverne på en arbejdsplads med henblik på at få dem videre til det rigtige sted efter endt STU (fx beskæftigelse eller videre uddannelse). Det har givet en stor arbejdsbyrde for ledere, vejledere og lærere på STU, da praktikstederne åbnede igen, fordi de skulle forsøge at arrangere aftaler med arbejdspladser for mange elever samtidig. På nogle skoler besluttede man at bruge ekstra midler til at hjælpe eleverne videre. Lærere og ledere fortæller, at indsatsen har været med til at sikre, at en del elever alligevel er kommet videre. Andre lærere og ledere fortæller dog i interviewene, at nogle af de elever, som færdiggjorde STU lige inden sommerferien, ikke er kommet videre.

Resultater FGU

I det følgende præsenteres de resultater, som træder tydeligst frem i analysen af de mange erfaringer, som ledere, lærere og elever på FGU-skolerne har gjort sig i forbindelse med nødundervisningen i foråret og sommeren 2020.

Mange elever oplevede, at de lærte mindre i nedlukningsperioden

Erfaringsopsamlingen viser, at nedlukningsperioden kan have påvirket flere af elevernes læringsudbytte negativt. Adspurgte svarer i alt lidt under halvdelen af eleverne (45 %) i spørgeskemaundersøgelsen, at de enten lærte lidt mindre eller meget mindre i nedlukningsperioden sammenlignet med før covid-19-pandemien. Derudover viser den kvalitative analyse, at nogle elever oplevede, at deres motivation og deltagelse i undervisningen faldt i løbet af nedlukningsperioden. De lavede fx ikke de opgaver, som lærerne gav dem.

Lærerne peger på, at undervisningen blev udfordret af især to faktorer. For det første var det i nedlukningsperioden ikke muligt at gennemføre dele af undervisningen. Det drejede sig især om værkstedsfagene, som kræver fysisk tilstedeværelse, samt om lærernes arbejde med elevernes sociale og personlige kompetencer, som er et vigtigt fokusområde for mange elever på FGU. For det andet oplevede nogle skoler, at eleverne ikke havde det nødvendige it-udstyr (computer, internetforbindelse mv.) til rådighed, hvilket betød, at de ikke kunne deltage i den digitale undervisning. På nogle skoler havde man mulighed for at udlevere it-udstyr til de elever, som manglede det, mens det på andre skoler ikke var en mulighed.

Elevernes trivsel blev påvirket negativt i nedlukningsperioden

Erfaringsopsamlingen peger på, at nedlukningsperioden påvirkede flere elevers trivsel negativt. I spørgeskemaundersøgelsen svarer 65 % af de adspurgte ledere, at nødundervisningsperioden som helhed har haft en negativ betydning for den samlede elevgruppes trivsel, mens 10 % vurderer, at den har haft en meget negativ betydning. Perioden har især været udfordrende for de elever, som af forskellige årsager har brug for struktur i hverdagen og i de sociale relationer til lærere og de andre elever på skolen. Der er bl.a. eksempler på, at elever er faldet tilbage i dårlige vaner med fx misbrug eller kriminalitet. Derudover har nogle skoler oplevet et øget frafald som følge af nedlukningsperioden.

Erfaringsopsamlingen viser, at næsten tre ud af fire FGU-skoler (71 %) gjorde brug af muligheden for at invitere elever ind til fysisk fremmøde på skolen i nedlukningsperioden. I udvælgelsen af ele-

verne havde lærere og ledere fokus på de elever, som lærere og ledere vidste havde særlige udfordringer derhjemme. Det kunne spænde fra, at eleven ikke havde internet, til at eleven mistrivedes i en grad, som gjorde vedkommende til fare for sig selv eller andre. I spørgeskemaundersøgelsen svarer 22 % af de adspurgte elever, at de var på skolen i nedlukningsperioden.

Erfaringerne fra nedlukningsperioden er dog også, at der er nogle elevgrupper, som trivedes i nedlukningsperioden. Særligt elever med sociale og psykiske udfordringer har trivedes i perioden med fjernundervisning, fordi det ofte kan være en udfordring for dem at skulle indgå i sociale sammenhænge på skolen.

Manglende fælles praksis var en udfordring for nødundervisningen

Nedlukningsperioden var særligt udfordrende for FGU-skolerne, som på tidspunktet for nedlukningen kun havde eksisteret i lidt over seks måneder. De var således kun lige i gang med at opbygge en helt ny praksis på både det organisatoriske og det pædagogisk/didaktiske plan. Størstedelen af de adspurgte skoler havde således ikke en eksisterende praksis for digital gennemførelse af undervisningen, da der med kort varsel skulle indføres nødundervisning af eleverne. Flere af skolerne havde fx ikke en fælles digital læringsplatform eller erfaring med at gennemføre undervisning som fjernundervisning generelt. Derudover angiver lederne, at der var stor variation i lærernes didaktiske og tekniske kompetencer i forhold til at afvikle virtuel undervisning.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt lederne viser ligeledes, at der var stor forskel på de enkelte FGU-skoler i forhold til, om lærerne havde den nødvendige software til at afvikle undervisningen digitalt. I starten af nedlukningsperioden var det derfor på flere skoler op til den enkelte lærer at finde en platform, som vedkommende mente kunne understøtte dennes kontakt med og undervisning af eleverne. Det medførte stor variation i, hvilke digitale platforme lærerne anvendte, og således også hvilke digitale platforme eleverne mødte i undervisningen.

Erfaringsopsamlingen peger dog på, at perioden med nødundervisning har sat skub i den digitale udvikling på FGU-skolerne. Perioden har således medvirket til, at der er sket en positiv udvikling af lærernes kompetencer og institutionernes digitale infrastruktur. Der er fx eksempler på, at institutionerne i løbet af perioden fik etableret en fælles digital læringsplatform, ensrettet lærernes brug af kommunikationsplatforme, fik indkøbt computere til medarbejdere og elever samt igangsat konkrete tiltag, som skulle klæde både elever og lærere på til hhv. at modtage og gennemføre virtuel undervisning i fremtiden.

Nedlukningsperioden gav anledning til store ændringer af undervisningen

I interviewene træder der flere eksempler frem, der viser, at undervisningen på FGU blev tilrettelagt anderledes i nedlukningsperioden end sædvanligvis. Der er blandt andet eksempler på, at eleverne blev tilknyttet én lærer, som stod for al undervisning i perioden. Lærerne var i disse tilfælde ikke bundet af elevernes sædvanlige skema, men havde til opgave at aktivere eleverne med små opgaver og aktiviteter. Elevernes undervisning blev således mere flydende og inddrog elementer fra mange forskellige fag. På andre skoler valgte man at prioritere fag, som alle eleverne havde, såsom dansk og matematik, mens mindre valgfag faldt mere i baggrunden. Værkstedsfag blev ikke gennemført i perioden.

Lærerne tilrettelagde undervisningen med udgangspunkt i den enkelte elevs behov og muligheder. Analysen viser, at undervisningen i nedlukningsperioden primært bestod af individuelle opgaver og virtuelle læreroplæg. Der var dog stor forskel på, hvorvidt det var muligt at samle eleverne til fælles

undervisning i nedlukningsperioden. Der er fx eksempler på, at det ikke var muligt at samle eleverne til virtuel fjernundervisning, fordi eleverne enten ikke havde de nødvendige it-redskaber, eller fordi eleverne havde svært ved virtuelt at "møde ind" på et bestemt tidspunkt. I disse tilfælde havde lærerne primært fokus på kontakten til den enkelte elev og på med små opgaver at aktivere eleverne i løbet af dagen.

Stort fokus på individuel kontakt til eleverne

Analysen viser, at FGU-skolerne havde et stort fokus på at holde løbende kontakt med eleverne i nedlukningsperioden. På flere skoler besluttede ledelsen, at lærerne skulle have daglig kontakt med alle deres elever. Det oplevede lærerne som en stor og tidskrævende opgave på grund af det store antal elever, og fordi det i flere tilfælde var svært at etablere kontakt.

Undersøgelsen peger desuden på, at det oplevedes som særligt krævende for lærerne at etablere kontakt til de elever, som var startet på uddannelsen lige inden nedlukningen, og i de tilfælde hvor lærerne ikke i forvejen havde en relation til eleven eller kendskab til elevens faglige forudsætninger. Lærerne oplevede derfor, at mulighederne for at motivere og fastholde disse elever var dårligere.

I spørgeskemaundersøgelsen angiver i alt 70 % af de adspurgte elever, at de skrev sammen med en lærer, kontaktlærer, vejleder eller lignende hver dag, tre-fire gange om ugen eller én-to gange om ugen.

Vigtigt med struktur i hverdagen

Ledere og lærere oplever generelt, at nødundervisningsperioden har understreget, at struktur i hverdagen er vigtigt for elever på FGU. I nedlukningsperioden oplevede flere lærere, at deres elever fik vendt op og ned på nat og dag, hvilket havde en negativ betydning for både deres deltagelse i undervisningen og deres trivsel. Som reaktion på dette forsøgte nogle lærere at indføre en strammere struktur og flere krav i forhold til deres undervisning, fx at eleven skulle melde ind til læreren hver morgen. Det var et forsøg på at sikre, at elevernes hverdag var struktureret nogenlunde normalt. Erfaringerne viste imidlertid, at det var svært for lærerne at sikre denne struktur i den virtuelle undervisning.

Betydningen af struktur blev også tydelig i genåbningsperioden. Her erfarede FGU-skolerne bl.a., at eleverne havde svært ved at forholde sig til, at de skulle veksle mellem at være på skolen og modtage undervisning derhjemme. Til gengæld havde skolerne gode erfaringer med, at eleverne kom ind på skolen hver dag i mindre hold og i et begrænset tidsrum. Her var det lærernes erfaring, at de mindre hold gav dem mere tid til den enkelte elev, hvilket påvirkede elevernes læring positivt. Lærerne oplevede desuden, at eleverne havde lettere ved at fastholde motivationen, når dagene var kortere sammenlignet med de normalt længere skoledage.

Om datagrundlaget

Samlet set er undersøgelsens resultater baseret på et datagrundlag bestående af både kvantitative og kvalitative elementer, der tilsammen giver et bredt og nuanceret billede af de mange erfaringer, som de deltagende FGU-skoler og STU, har gjort sig i nødundervisningsperioden.

Rapportens analyser bygger på både kvantitative og kvalitative data. Der er til undersøgelsen gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt ledere på FGU/STU samt elever på FGU. Dataindsamlingen er foregået i perioden fra september til oktober 2020. Der indgår i alt svar fra 51 ledere på FGU og 138 ledere på STU samt 318 elever på FGU. Det svarer til opnåede svarprocenter (ud af

antal indberettede respondenter) på hhv. 50 % blandt FGU-ledere, 35 % blandt STU-ledere og 32 % blandt elever. Relevante baggrundsdata om skoler og elever har ikke været tilgængelige, hvorfor det ikke har været muligt at gennemføre en tilfredsstillende repræsentativitetsanalyse. Det er således ikke muligt fyldestgørende at afdække, om konklusionerne fra denne rapport kan generaliseres til den samlede population af FGU- og STU-skoler. De beskrivende analyser, der indgår i denne rapport, siger derfor først og fremmest noget om de skoler og respondenter, der indgår i spørgeskemaundersøgelsens datagrundlag.

Som en del af undersøgelsens datagrundlag indgår derudover kvalitative interviewdata indsamlet i form af casebesøg på i alt tre FGU-skoler samt tre skoler, der udbyder STU. Tilsammen dækker de seks skoler en god variation på tværs af størrelse, geografi og elevgruppe. Ved besøgene er der gennemført fokusgruppeinterview blandt lærere og elever, således at der fra FGU indgår interviewdata fra lærere og elever fra både agu- og pgu-sporet (hhv. almen grunduddannelse og pædagogisk grunduddannelse), og fra STU indgår elever med forskellige typer psykiske, sociale og fysiske udfordringer. På STU er der lagt vægt på at udvælge elever, som var fysisk og psykisk i stand til at gennemføre et interview. Der er tillige gennemført enkeltinterviews med repræsentanter fra ledelsen på de seks skoler. Der er derudover gennemført supplerende telefoninterview med fem ledere og tre lærere fra hhv. to FGU-skoler og tre skoler, der udbyder STU.

Læs mere om datagrundlaget i afsnit 2.3 metodebilag A.

2 Indledning

Alle skoler og uddannelsesinstitutioner i Danmark måtte i marts 2020 lukke som følge af covid-19-pandemien. Undervisningen kunne derfor i en periode ikke foregå som den plejede, dvs. den måtte gennemføres uden samlet fysisk tilstedeværelse af lærere, elever, kursister eller deltagere. I stedet trådte en nødundervisningsbekendtgørelse i kraft (BEK nr. 242 af 19.3.2020). Målet med nødundervisningen var at tilgodese den enkelte elevs behov inden for rammerne af, hvad der var praktisk muligt i den ekstraordinære situation.

I løbet af april og maj 2020 fik skolerne og uddannelsesinstitutionerne gradvist lov til at genåbne, og en ny nødundervisningsbekendtgørelse trådte så i kraft (BEK nr. 629 af 15.5.2020). Nødundervisning i genåbningsperioden sigtede mod en "fleksibel og gradvis indfasning af den almindelige undervisning" (BEK nr. 629 af 15.5.2020, s. 2). Selvom elever og lærere kunne vende tilbage til skolerne, var der dog fortsat tale om en ekstraordinær situation, og undervisningen var heller ikke i denne periode, som den plejede.

Denne rapport om FGU's og STU's erfaringer er en del af *Systematisk erfaringsopsamling om læring fra covid-19-perioden på grundskole-, ungdoms- og voksenuddannelsesområdet*. Undersøgelsen er gennemført på opdrag fra Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM), og rapporten er én ud af i alt fem rapporter fra samme undersøgelse. I de fire øvrige rapporter har Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) undersøgt, hvilke erfaringer man har gjort sig med nødundervisning under covid-19-pandemien på hhv. grundskoler, gymnasiale uddannelser, erhvervsuddannelser, samt på voksen- og efteruddannelserne i foråret og sommeren 2020.

2.1 Formål og undersøgelsesspørgsmål

Formålet med undersøgelsen er at opsamle erfaringerne fra skolernes nødundervisning i foråret og frem til sommeren 2020. Covid-19-pandemien har stillet skoleledelser, lærere og elever over for en ekstraordinær udfordring. Skolerne har med kort varsel skullet beslutte, hvad nødundervisningen skulle bestå af, og hvordan den skulle gennemføres. Eleverne har heller ikke haft mulighed for at forberede sig på, hvordan undervisning derhjemme skulle forløbe, og det var også en anderledes skoledag, der mødte dem, da de igen fik mulighed for at vende tilbage til skolerne i genåbningsperioden.

Alle elever, lærere og ledere har gjort sig erfaringer både i nedluknings- og i genåbningsperioden, som kan være relevante i et fremadrettet perspektiv. Selvom der har været tale om en helt ekstraordinær situation i 2020, og selvom man må være opmærksom på, at nødundervisning ikke kan sammenlignes 1:1 med almindelig undervisning, viser det sig alligevel, at der er nogle erfaringer og indsigter fra perioden, som skolerne kan bruge i den videre udvikling af ledelse, organisering og tilrettelæggelse af undervisningen – både i særlige situationer som den nuværende (primo 2021) og i en mere almindelig uddannelseshverdag.

Erfaringsopsamlingen tager afsæt i et todelt fokus på henholdsvis (a) styring og ledelse, samt (b) undervisning og pædagogik. Undersøgelsen på STU og FGU belyser følgende overordnede spørgsmål og temaer (de detaljerede undersøgelsesspørgsmål fremgår af rapportens metodebilag, bilag A):

Styring og ledelse

- Hvilke rammer og retningslinjer for samt forventninger til nødundervisningen har skoleledelsen udstukket i hhv. nedluknings- og genåbningsperioden?
- Hvordan har vilkårene for nødundervisningen set ud fra et ledelsesperspektiv? I nedlukningsperioden: ledelse af medarbejdere på afstand, lærernes digitale omstilling og familiernes muligheder for at skabe gode rammer for de unges læring i hjemmet? I genåbningsperioden: ledelse af en periodevis fysisk opdelt medarbejderstab, organisatoriske implikationer af retningslinjer om afstand, gruppestørrelse mv. (dvs. personaledekning af klasser og fag og udnyttelse af skolernes lokaler, udefaciliteter, mv.)?

Undervisning og pædagogik

- Hvordan er nødundervisningen blevet struktureret, og hvilke erfaringer har lærere og elever gjort sig med forskellige undervisningsformer i nedlukningsperioden, herunder hvilke muligheder og begrænsninger de digitale platforme, digitale læringsmidler, mv. giver?
- Hvordan var elevernes deltagelse, motivation, trivsel og læring? Hvilke aspekter af nødundervisningen har hhv. understøttet og udfordret elevernes deltagelse, motivation, trivsel og læring? Hvilke forskelle ser vi blandt forskellige elevgrupper i hhv. nedluknings- og genåbningsperioden?
- Hvordan er nødundervisningen blevet struktureret, og hvilke erfaringer har lærere og elever gjort sig med forskellige undervisningsformer i genåbningsperioden, herunder undervisning i mindre hold, færre lærere per klasse, mere undervisning udendørs?

På tværs af dette todelte fokus, ser vi også på følgende tre temaer:

- Hvordan har skolerne taget hånd om elever med særlige behov i nedlukningsperioden og eventuelt også efterfølgende?
- Hvordan har skolerne håndteret aflysningen af prøver og eksaminer, og hvilke alternativer til de aflyste prøver blev der evt. sat i stedet?
- Hvordan har lærerne oplevet arbejdsmængden og det kollegiale samarbejde i hhv. nedluknings- og genåbningsperioden?

2.2 Metodisk design

Samlet set bygger erfaringsopsamlingen på en kombination af kvantitative og kvalitative datakilder, der inddrager perspektiver fra en række forskellige aktører, herunder ledelse, lærere og elever. Der er i designet lagt vægt på, at undersøgelsens datagrundlag giver mulighed for både at tegne et bredt billede af de forskellige aktørers erfaringer fra covid-19-perioden og at udfolde disse billeder med mere konkrete og dybdegående beskrivelser af de erfaringer, skolerne har gjort sig. Dog er der forskel på bredden og dybden, hvormed de forskellige uddannelsesområder belyses. Disse forskelle afspejler en prioritering foretaget af BUVM.

Det er en grundlæggende præmis for erfaringsopsamlingen, at dataindsamlingen er gennemført i efteråret 2020, dvs. flere måneder efter at skolernes nedluknings- og genåbningsperiode har fundet sted. Denne forsinkelse kan potentielt have indflydelse på karakteren og detaljegraden af de erfaringer, der er indsamlet.

Erfaringsopsamlingen er informeret og kvalificeret gennem en forundersøgelse, der dels har inddraget viden fra allerede eksisterende undersøgelser (eVidenCenter og DEA 2020, SDU 2020, Nationalt Center for Erhvervspædagogik 2020, jf. afsnit 3.1 i bilag A), dels har bestået af en række indledende telefoninterview, der har haft til formål at fokusere indhold og tilpasse sprogbrug i forbindelse med den efterfølgende dataindsamling.

2.3 Datakilder i FGU- og STU-undersøgelsen

Erfaringsopsamlingen i FGU- og STU-undersøgelsen baserer sig på analyser af såvel kvantitative som kvalitative data for på den måde at give et bredt og nuanceret billede af de erfaringer, som de deltagende FGU- og STU-institutioner har gjort sig i nødundervisningsperioden. Et overblik over de enkelte datakilder præsenteres her, og der henvises til metodebilag A for yderligere detaljer om dataindsamlingens forløb og resultater.

2.3.1 Survey

I FGU- og STU-undersøgelsen er der gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt følgende respondentgrupper:

- Ledere (FGU og STU)
- Elever (FGU)

Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført af Epinion på vegne af Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), og følgende metodeafsnit tager afsæt i metodebeskrivelser udarbejdet af Epinion.

Ledersurvey STU

Spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere på STU er tilrettelagt som totalundersøgelse blandt alle ledere på skoler, der tilbyder STU-forløb. Kontaktoplysninger på ledere fra STU er indsamlet via rundringning til de kommunale ungeindsatser. Der er opnået kontakt til samtlige kommuner, og i alt 93 kommuner har indberettet navne på de institutioner, hvor de havde unge i STU. De indberettede oplysninger er efterfølgende kvalitetssikret og udvidet med mailadresser via desk research. Det endelige udsendelsesgrundlag består af 396 STU-ledere, hvoraf 138 ledere besvarede spørgeskemaet. Dette giver en svarprocent på 35 %.

Ledersurvey FGU

Spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere på FGU er tilrettelagt som totalundersøgelse blandt alle ledere på skoleniveau (ikke institutionsniveau). Kontaktoplysninger på skoleledere og pædagogiske ledere fra FGU er indhentet af Styrelsen for It og Læring (STIL). Her er indhentet oplysninger blandt ledere på alle 27 FGU-hovedinstitutioner, svarende til 102 ledere (én fra hver skole/afdeling), hvoraf 51 ledere besvarede spørgeskemaet. Dette giver en svarprocent på 50 %.

Elevsurvey FGU

Spørgeskemaundersøgelsen blandt elever, der gik på FGU i foråret 2020, og som stadig gik på FGU i efteråret 2020, blev tilrettelagt som en tilfældig stikprøveundersøgelse blandt ti udtrukne FGU-hovedinstitutioner med i alt 31 FGU-skoler under sig. De udtrukne skoler blev bedt om at indberette oplysninger om, hvor mange elever på skolen, som også gik på FGU i foråret 2020, samt om en kontaktlærer, der skulle stå for indsamlingen. Spørgeskemaundersøgelsen inkluderer således kun elever, som gik på skolen i perioden for nødundervisningen, og som stadig gik på skolen på dataindsamlingsstidspunktet.

Dataindsamlingen foregik på skolen, mens eleverne var til stede på skolen, via et link, som kontaktlæreren distribuerede til eleverne. 17 ud af de 31 FGU-skoler indberettede i alt 983 elever, hvoraf 318 elever besvarede spørgeskemaet. Dette giver en svarprocent på 32 %.

Repræsentativitet

Data fra spørgeskemaundersøgelsen inddrages med det forbehold, at der på trods af en omfattende proces med en udvidelse tidsfrist kun er opnået svarprocenter (ud af de *indberettede* antal respondenter) på hhv. 35 % blandt STU-ledere, 50 % blandt FGU-ledere og 32 % blandt FGU-elever.

Få baggrundsoplysninger om FGU-institutionerne er tilgængelige. Det har derfor kun været muligt at foretage repræsentativitetsanalyser på institutionsniveau, og kun hvad angår skolens placering mht. region. Der har således været begrænset, hvor dybdegående en repræsentativitetsanalyse det har været muligt at foretage ud fra disse besvarelser. Det betyder, at der ikke er belæg for at anvende disse data til at generalisere undersøgelsens resultater til populationsniveau for nogen af respondentgrupperne. Resultaterne gælder dermed først og fremmest de skoler og respondenter, der indgår i undersøgelsens datagrundlag. Der henvises til metodebilaget for yderligere gennemgang af repræsentativitet på FGU/STU-området.

2.3.2 Interview

Styrken ved det samlede undersøgelsesdesign ligger i, at data trianguleres – både ift. at have flere respondentgrupper med i de kvantitative data (ledere og elever på FGU) men også ved at der i det kvalitative datamateriale inddrages perspektiver fra både ledere, lærere og elever.

2.3.3 Casebesøg

Der er gennemført i alt seks casebesøg, tre på STU-institutioner og tre på FGU-institutioner. Tilsammen sikrer de seks institutioner en god variation på tværs af størrelse, geografi og forskellige elevgrupper (fx tosprogede elever og elever med diagnoser). Der er gennemført tre-fire interview pr. casebesøg blandt følgende informanter:

- **Ledere:** Individuelle interview.
- **Lærere:** Fokusgruppeinterview, hvor gruppen blev sammensat med blik for lærernes forskellige fag (FGU), elevtyper (STU) samt forudgående erfaringer med virtuel undervisning (FGU og STU).
- **Elever:** Gruppe- og enkeltinterview, afhængig af elevernes præferencer. I udvælgelsen af elever var der på FGU fokus på at inkludere elever, der kom fra forskellige spor. På STU blev der lagt vægt på at udvælge elever, som var fysisk og psykisk i stand til at gennemføre et interview. Samtidig var der fokus på at inkludere elever med forskellige typer af udfordringer, både sociale, psykiske og fysiske.

På to af de seks uddannelsesinstitutioner blev alle interview afviklet via Skype grundet bekymringer for smitte med covid-19 blandt deltagerne.

2.3.4 Telefoninterview

Som supplement til casebesøgene er der gennemført supplerende telefon-/Skypeinterview med i alt tre lærere og fem ledere på tværs af STU og FGU.

Fjernundervisning, virtuel undervisning og digitale læremidler

I erfaringsopsamlingen anvendes følgende begreber til at beskrive måder, hvorpå digitale og virtuelle redskaber og ressourcer har indgået i den nødundervisning, der fandt sted i nedluknings- og til dels i genåbningsperioden i foråret 2020. Begreberne dækker et felt under hastig og kontinuerlig forandring og derfor er disse beskrivelser i sagens natur ikke nødvendigvis hverken helt dækkende eller fuldstændigt afgrænset.

Fjernundervisning

Fjernundervisning er en samlebetegnelse for den undervisning, der er gennemført for de hjemsendte elever og deltagere primært i nedlukningsperioden og nogle steder delvist i genåbningsperioden. Fjernundervisning er tilrettelagt med en fysisk distance mellem lærere og elever/deltagere. Fjernundervisning foregår ofte, men ikke altid, som virtuel undervisning.

Virtuel undervisning

Virtuel forstås i dag typisk i betydningen ”computermedieret”. Det meste af fjernundervisningen i nedlukningsperioden er i en eller anden grad foregået virtuelt. Det kan dreje sig om alt fra beskeder om analoge opgaver givet på en digital platform (som fx *Lectio*, *Moodle* eller *Aula*) til virtuelle læreroplæg. Virtuel undervisning kan både foregå synkront og asynkront:

- Synkron virtuel undervisning: elever/deltagere og/eller lærere er tilstede samtidig i et virtuelt rum. Det kan være på digitale læringsplatforme, som er udviklet til undervisningsbrug eller ved hjælp af digitale samarbejdsplatforme som fx *Microsoft Teams*, *Zoom* og lignende. Den synkrone virtuelle undervisning giver mulighed for at etablere et virtuelt klasseværelse eller grupperum, hvor lærere og elever/deltagere kan indgå i dialog, der kan gennemføres oplæg og eleverne/deltagerne kan samarbejde om opgaverne.
- Asynkron virtuel undervisning: elever/deltagere og lærere er ikke til stede samtidig. I den asynkrone virtuelle undervisning kan læreren fx give eleverne/deltagerne opgaver via digitale læringsplatforme, et digitalt skole-/studieadministrativt system eller andre digitale kommunikationskanaler. Det kan både være analoge opgaver i fysiske bøger, som eleverne/deltagerne har derhjemme og/eller digitalt materiale i form af fx en video, websider eller digitale læremidler.

Digitale læremidler

Digitale læremidler omfatter fx programmer til træning af ordforråd, grammatik og regnefærdigheder, men kan også være hele læringsforløb med tekster, spørgsmål og samarbejdsfora. Selvom de ikke er udviklet specifikt med henblik på undervisning og læring, så har ele-

ver og deltagere i den virtuelle undervisning også anvendt andre former for digitale redskaber og programmer som fx sociale medier, kamera- og videooptagelsesprogrammer og lignende.

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Definitionen af virtuel undervisning er inspireret af denne artikel: <https://emu.dk/eud/corona-gode-raad-til-undervisning/gode-raad-til-virtuel-undervisning>.

3 STU

Dette kapitel handler om nedlukningsperioden og genåbningsperioden før sommerferien 2020 på Ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov (STU). STU er en 3-årig individuelt tilrettelagt ungdomsuddannelse til unge med særlige behov. Det kan fx være unge med svære bevægelseshandicap, unge med autisme eller unge med erhvervet hjerneskade. Ungdomsuddannelsen omfatter alene unge, der ikke har mulighed for at gennemføre en anden ungdomsuddannelse, selvom der ydes specialpædagogisk støtte.

I denne del af rapporten anvendes begrebet *lærer* som en fælles betegnelse for det undervisende personale på STU, som dog også kan bestå af pædagoger og personer med anden faglig baggrund.

3.1 Ledelse og rammesætning i nedlukningsperioden

Nedlukningen i foråret 2020 indebar en omfattende opgave for skolerne med at omlægge undervisningen til nødundervisning. Særligt den virtuelle del af undervisningen udgjorde en udfordring for en stor del af skolerne, da mange elever, lærere og ledere havde begrænsede digitale kompetencer forud for nedlukningen. Det har bl.a. derfor været kendetegnende for den måde, skolerne greb nødundervisningen an, at man valgte at fokusere på elevernes trivsel frem for det faglige indhold i undervisningen i denne periode. Denne prioritering skal ses i lyset af den elevgruppe, som STU retter sig mod, nemlig elever, der af fysiske eller psykiske grunde ikke kan gennemføre en anden ungdomsuddannelse.

3.1.1 Elevernes trivsel var vigtigere end det faglige indhold

Med nedlukningen af skolerne fulgte en stor og hektisk opgave for lederne ift. at følge med i krav og anbefalinger fra myndighederne, at få igangsat nødundervisningen og udstikke retningslinjer til lærerne. Analysen af de kvalitative interview viser, at lederne greb denne opgave forskelligt an. På nogle skoler oversatte lederne de forskellige retningslinjer ved at udarbejde manualer og forståelsespapirer med opsummeringer, som blev sendt ud til lærerne på ugentlig basis. På andre skoler stod lærerne selv for at tilpasse undervisningen og sikre kontakten med eleverne med udgangspunkt i myndighedernes retningslinjer.

Analysen viser, at elevernes trivsel i nedlukningsperioden var vigtigere for lederne end det faglige indhold i undervisningen. De forskellige ledere meldte ud til lærerne, at de først og fremmest skulle hjælpe eleverne med at etablere en hverdag, hvor de kunne trives derhjemme og samtidig holde øje med, om der var besluttet mistro blandt eleverne. Lærernes vigtigste opgave bestod derfor i at holde kontakt med eleverne og have fornemmelse for, hvordan de havde det i hjemsendelsesperioden. At få etableret undervisning med et fagligt indhold kom i anden række.

3.1.2 Krav om kontakt til eleverne

Analysen af de kvalitative interview viser, at ledelsen stillede krav til lærerne om, at eleverne skulle kontaktes i nedlukningsperioden. På én af de deltagende STU'er var kravet, at alle elever skulle kontaktes mindst to gange om ugen til en snak via telefon eller en digital platform. På andre STU'er lod lederne det være op til lærerne, hvor ofte de enkelte elever skulle kontaktes, og om det skulle foregå via telefonopkald, sms'er eller mails. For nogle elevers vedkommende har kontakten også bestået i at gå en tur med deres lærer. Når ledelsen i spørgeskemaundersøgelsen bliver spurgt ind til, hvor ofte én fra skolen har været i mundtlig eller skriftlig kontakt med den enkelte elev eller dennes familie i nedlukningsperioden, svarer 40 % af de adspurgte ledere "Hver dag", og 48 % svarer "Flere gange om ugen". De resterende af lederne svarer, at de har haft kontakt med eleverne "En gang om ugen" (9 %) eller "Sjældnere" (1 %) (rapportens bilag B, tabel 1.1).

På tværs af de kvalitative interview er det tydeligt, at det typisk var elevens kontaktlærer, som stod for kontakten til vedkommende. På en STU bad ledelsen lærerne om at rapportere til dem, hvis der var elever, som det ikke var lykkedes at få fat i, så skolens ledelse kunne iværksætte ekstra indsatser. Lederen forklarer:

Jeg har bedt lærerne om at indrapportere til mig, hvis der var elever, de ikke fik fat i. Så kunne vi løbende drøfte situationen. 'Er elevens telefon blevet lukket? Er det en elev, der har det skidt?' Og så er jeg kørt ud til eleverne. Jeg har ikke villet bede mit personale køre ud til eleverne.

Leder, STU

Lederen på denne STU påtog sig ansvaret for de elever, som det var sværest at få kontakt med, men på andre STU'er har lærerne selv taget ud til elever, som det var svært at få kontakt til eller til elever, hvor der var mistanke om mistrivsel.

I de tilfælde hvor eleverne var under 18 år eller havde store kognitive udfordringer, måtte skolen også kommunikere med elevens forældre eller værger om hjemsendelsen og elevernes skoledag derhjemme. Lærerne fortæller yderligere, at de er blevet kontaktet af flere forældre, som har været utrygge ved situationen, eller som haft svært ved at forstå, hvorfor eleven ikke kunne komme i skole, hvilket nogle elever ellers havde fået tilbud om jf. afsnit 3.1.4.

3.1.3 Behov for at tilpasse kontaktform til den enkelte elev

På STU har eleverne typisk haft meget forskellige behov og forudsætninger, og lærerne var derfor nødt til at målrette kontaktformen til den enkelte elev. Nogle elever havde brug for flere telefonopkald om ugen, andre havde samtaler med deres lærere på digitale platforme som fx *Skype* eller *Zoom*. For nogle elever var det fint med en sms, eller at lærerne sendte dem en vittighed eller en sjov YouTube-video. Lærerne forsøgte at have løbende kontakt, da kontakten også var en åbning for, at eleven kunne henvende sig til læreren med spørgsmål eller bekymringer. De elever, som hverken havde telefon eller computer, tog lærerne ofte hjem til og gik en tur med.

Nogle STU'er igangsatte typer af aktiviteter, som gav lærerne en anledning til at besøge eleverne (dog stadig med fokus på at holde afstand). På en STU spillede de fx digital bingo med eleverne, og efterfølgende kørte lærerne ud til eleverne med gevinsterne. På en anden skole kørte lederen rundt til alle eleverne med påskeæg op til påskeferien. Begge aktiviteter havde til formål, at en person fra skolen fik mulighed for at se eleven i øjnene og få en fornemmelse af elevens trivsel, hvilket kan være svært at få via telefonen eller digitale platforme.

I starten af nedlukningsperioden handlede kontakten hovedsageligt om at få kontakt med eleverne og en fornemmelse af, hvordan de havde det. Men senere i perioden kom kontakten også til at handle om undervisning og at give eleverne faglige opgaver.

3.1.4 Elever med særlige behov kom på skolen i nedlukningsperioden

Skolerne fik i løbet af nedlukningsperioden i foråret 2020 mulighed for at invitere elever med særlige behov ind på skolen, hvis de vurderede, at der var behov for dette. Det fremgår af spørgeskemaundersøgelsen, at der er stor spredning med hensyn til, i hvilket omfang skolerne har gjort brug af denne mulighed. 62 % af de adspurgte ledere angiver, at de inviterede elever ind på skolen. Lederne svarer, at der er stor forskel på, hvor mange elever de inviterede ind. 59 % af de ledere, som angiver, at de inviterede elever ind, angiver, at de inviterede under 25 % af den samlede elevgruppe ind. Der er dog også 20 % af de ledere, som angiver at de inviterede elever ind på skolen, som angiver, at de inviterede mere end 75 % af skolens elever ind (bilag B, tabel 1.2 og 1.3).

Alle skolerne i det kvalitative datamateriale benyttede sig i en vis udstrækning af muligheden for at invitere elever ind på skolen. De interviewede lærere og ledere understreger dog, at alle elever på STU har særlige behov, så det var en vanskelig opgave for dem at vurdere, hvilke elever der havde det største behov, når det ikke var muligt at tilbyde en plads til alle.

Analysen af de kvalitative interview viser, at det typisk var lærerne, som foretog vurderingen af hvilke elever, som skulle tilbydes at komme ind på skolen til nødundervisning, evt. i dialog med lederen. Lærerne foretog vurderingen igennem deres samtaler med eleverne og deres forudgående kendskab til de pågældende elever. Det inkluderede elever, som havde udfordringer i hjemmet pga. fx forældre med psykiske udfordringer eller alkoholmisbrug. Det kunne også være elever, som var begyndt at ryge meget hash, ikke selv kunne stå for at få noget at spise, eller elever som gjorde skade på sig selv. Der har også været eksempler på elever, som ikke kan læse, og som ikke har haft mulighed for at få hjælp til dette i hjemmet. Både lærere og ledere fortæller, at de følte det som et stort ansvar at skulle vurdere, hvem der havde mest brug for at komme ind på skolen. Men de oplever også, at deres vurderinger lykkedes, og at det har været gavnligt for de udvalgte elever, at de ikke skulle være hjemme i hele nedlukningsperioden. Citatet nedenfor illustrerer et perspektiv blandt lærerne på opgaven med at skulle udvælge eleverne:

Vi har jo måtte stille nogle nye spørgsmål til de unge mennesker, fordi vi skulle undersøge det her på afstand, hvor vi i hverdagen kan se på folk og få en fornemmelse af deres trivsel. Men gennem de historier og det for-kendskab, vi havde til de unge, så synes jeg egentlig godt, at vi kunne udvælge dem. Jeg synes, at det lykkedes, og vi vidste jo også godt, at kom der én for meget på skolen, så var det ikke et problem, men det var et større problem, hvis der kom én for lidt.

Lærer, STU

3.1.5 Forventningsafstemning med lærerne var en vigtig del af ledelsens rammesætning

Lederne havde mere dialog med lærerne i nedlukningsperioden, end sædvanligvis. I spørgeskemaet angiver 58 % af de adspurgte ledere, at de ”i større omfang” var i dialog med det undervisende personale om deres undervisning sammenlignet med perioden før corona (tabel B, bilag 1.4). Blandt lederne i de kvalitative interview bliver der peget på, at lærernes trivsel også har været et stort fokus i nedlukningsperioden. Det har handlet om at være ekstra opmærksom på lærernes situation derhjemme. Nogle boede alene og blev ensomme, og andre har haft svært ved at få udført deres arbejde, fordi de også skulle passe hjemsendte børn.

Jeg synes, det har været rigtig svært, for jeg ville gerne tage hensyn til de ansatte og lærernes udfordringer med børn hjemme. Det var en svær situation, og samtidig stod jeg med et ansvar for nogle unge, som vi skulle have etableret noget for. Vi skulle løfte en endnu større opgave, end vi plejer, selvom vi kun havde halv kapacitet.

Leder, STU

Lederen fortæller, at opgaven blandt andet handlede om at få overblik over, hvad lærere og ledelse kunne forvente af hinanden og på hvilke tidspunkter. Da de først havde foretaget denne forventningsafstemning, blev det lettere at få hverdagen til at hænge sammen for lærerne. Et perspektiv blandt lederne handler også om, at de har udviklet en stærkere relation til lærerne i hjemsendelsesperioden, fordi de har lært hinanden bedre at kende.

Lederne oplever også, at lærerne havde brug for at få bekræftet, at de udførte deres arbejde godt nok. Som nævnt tidligere i afsnit 3.1.1 blev det meldt ud af lederne, at elevernes trivsel var det vigtigste fokus, og at det faglige indhold kom i anden række. Ifølge lederne har lærernes usikkerhed handlet om, hvorvidt de gjorde deres arbejde godt nok, når der ikke var særlig meget fagligt indhold i undervisningen. Ledelsen fik derfor til opgave dels af bekræfte lærerne i, at deres primære opgave var elevernes trivsel, dels at give lærerne inspiration til, hvordan der kunne komme lidt mere fagligt indhold ind i fjernundervisningen.

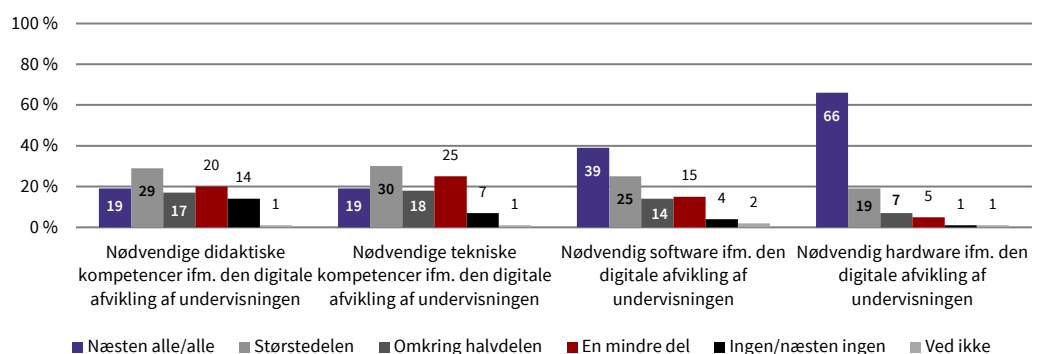
3.1.6 Skolernes it-kompetencer var en udfordring

Lærerne fortæller i interviewene, at de ikke følte sig klar til at gennemføre virtuel fjernundervisning, da nedlukningsperioden blev en realitet. Ifølge lederne svar i spørgeskemaundersøgelsen havde langt fra alle lærere de nødvendige didaktiske eller tekniske kompetencer, da nedlukningen indtraf.

Figur 3.1 herunder viser, at i alt 85 % af de adspurgte ledere svarer, at "Næsten alle/alle" (66 %) eller "Størstedelen" (19 %) af lærerne havde det nødvendige hardware ifm. den digitale afvikling af undervisning, da nedlukningen indtraf. Derudover angiver 39 % af de adspurgte ledere, at "Næsten alle/alle" og 25 % at "Størstedelen" havde det nødvendige software.

FIGUR 3.1

Hvor stor eller lille en del af det undervisende personale havde følgende, da nedlukningsperioden indtraf? (n = 138) (procent)

Kilde: Spørgeskema blandt STU-ledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2020.

Note: Figuren indeholder afrundede tal, hvormed de ikke altid summer til 100.

Anderledes ser det ud ift. de nødvendige didaktiske og tekniske kompetencer. Som figuren her over viser, angiver i alt 48 % af de adspurgte ledere, at "Næsten alle/alle" (19 %) eller "Størstedelen" (29 %) af lærerne havde de nødvendige didaktiske kompetencer ift. afvikling af den digitale undervisning på tidspunktet for nedlukningen. Samme tendens gør sig gældende ift. lærerne tekniske kompetencer.

På STU er de fleste fag praktiske, og mange af lærerne har ikke været vant til at undervise ved hjælp af kommunikationsplatforme (som fx *Microsoft Teams*, *Zoom*, mv.), læringsplatforme og digitale læremidler. En stor del af undervisningen på STU handler om at styrke elevernes sociale og personlige kompetencer, hvilket lærerne i interviewene peger på kræver fysisk tilstedeværelse. Samtidig har mange af eleverne heller ikke kompetencer til at deltage i virtuel undervisning, både fordi de ikke har de nødvendige digitale kompetencer, og fordi de har udfordringer, som kræver, at læreren er fysisk til stede sammen med dem. Der er dog visse undtagelser, da flere STU'er har it-hold for elever med særlig interesse for og kompetencer i it.

3.1.7 Lærerne har gennemgået en udvikling af deres digitale kompetencer

Lærere og ledere beskriver i de kvalitative interview, at de har gennemgået en udvikling i løbet af nedlukningsperioden. Nogle lærere beskriver, at de i begyndelsen af perioden oplevede opgaven med at omlægge undervisningen til virtuel undervisning som helt umulig. Men i løbet af nedlukningsperioden oplevede lærerne, at de udviklede deres digitale kompetencer, både ved at prøve sig frem og ved at trække på erfaringer og inspiration fra kollegaer og ledelsen.

I spørgeskemaundersøgelsen blandt lederne angiver i alt 85 %, at de enten i høj grad (41 %) eller i nogen grad (44 %) har givet lærerne vejledning og støtte mht. de *tekniske aspekter* af den digitale afvikling af undervisning. Der er dog også en lille gruppe ledere, svarende til 5 %, som svarer at de slet ikke har gjort dette. 80 % af de adspurgte ledere angiver, at de i høj grad (34 %) eller i nogen grad (46 %) har givet vejledning og støtte til den *didaktiske og pædagogiske* del af den digitale afvikling af undervisningen. Også her svarer 5 % at de slet ikke har gjort dette (bilag B, tabel 1.5 og 1.6).

I et af de kvalitative interview fortæller en leder, at han indhentede erfaringer til virtuel undervisning fra sine sparringspartnere på andre STU-, FGU- og folkeskoler og sendte disse undervisnings-eksempler til lærerne. Samme leder faciliterede teammøder for lærerne, hvor de kunne udveksle erfaringer med den virtuelle undervisning. En lærer beskriver, at skolens lærere fik et kursus i, hvordan *Microsoft Teams* fungerede, men at de selv skulle finde ud af, hvordan de kunne bruge denne platform til deres elever. De prøvede sig frem, og efterhånden fandt de på nogle gode måder, hvorpå de kunne gennemføre den virtuelle undervisning.

For nogle læreres vedkommende blev det dog aldrig muligt at gennemføre virtuel undervisning. Det handlede primært om, at de ikke havde de nødvendige digitale kompetencer. Typisk kom disse lærere i stedet til at stå for undervisning af de elever, som blev tilbudt at komme ind på skolen i nedlukningsperioden, jf. afsnit 3.1.4.

3.1.8 Skolerne bruger erfaringer med virtuel undervisning fremadrettet i dagligdagen

Skolerne peger på en række potentialer i deres nyerhvervede erfaringer med virtuel fjernundervisning. På STU var der ikke mange lærere eller ledere, som havde erfaring med fjernundervisning, da nedlukningen indtraf. De var derfor nødt til at udvikle forskellige undervisningsmetoder og indhold,

som passer til den virtuelle undervisningsform og de enkelte elever. Erfaringerne med dette har været gode, og skolerne fortæller, at den virtuelle undervisning vil blive brugt fremadrettet.

På STU er der ofte elever, som har svært ved at møde op til undervisningen af årsager, der knytter sig til deres forskellige diagnoser. Med den virtuelle undervisning har lærerne nu mulighed for at give eleverne et fagligt indhold derhjemme, så de stadig kan være med på dage, hvor de har svært ved at komme i skole. Lærere og ledere vurderer derfor, at fremadrettet vil nogle elever gå glip af mindre undervisning end før nedlukningsperioden.

Et vigtigt opmærksomhedspunkt er dog, at analysen samtidig viser, at det ikke er alle elever, der befinder sig godt med virtuel fjernundervisning (se afsnit 3.4.2), og at nogle elever har brug for at blive motiveret til at komme i skole. Samtidig indebærer en stor del af elevernes undervisning også, at de skal udvikle deres sociale og personlige kompetencer, hvilket ikke kan foregå via virtuel fjernundervisning. Det er derfor vigtigt, at den virtuelle undervisning bruges med omtanke, og at elevernes forskellige behov er i centrum.

3.2 Ledelse og rammesætning i genåbningsperioden

Genåbningen krævede på alle skoler og uddannelsesinstitutioner et stort fokus på at få indført retningslinjer om hygiejne og afstandskrav. På STU handlede det i særdeleshed om at få indført retningslinjerne på en måde, så eleverne følte sig trygge ved at komme tilbage til skolen og hurtigt få indført nogle rutiner, som de fleste elever på STU har brug for i deres hverdag. Desuden var det en udfordring for STU'erne, at en del af elevernes praktik og afklaring til arbejdsplads er blevet aflyst.

3.2.1 Både tiltag for at tilgodese afstandskrav og STU-elevernes særlige behov

Genåbningsperioden var præget af mange praktiske hensyn og iværksættelse af en række tiltag for at tilgodese myndighedernes retningslinjer. Denne proces var ifølge lærerne krævende, fordi vante aktiviteter skulle gennemføres på nye måder. Samtidig fortæller en lærer, at der også i genåbningen lå en bekymring i baghovedet med hensyn til, om lærerne havde haft nok kontakt til eleverne under nedlukningen, og om eleverne trivedes ved at være tilbage i skolen.

Nogle skoler havde i genåbningen begrænset elevernes indbyrdes kontakt ved at opdele eleverne i mindre hold. Som følge heraf havde man på en STU fx måtte afskaffe valgfag i genåbningsperioden, fordi der ofte går elever fra forskellige hold på valgfagene. Da valgfagene er noget, elever vælger ud fra interesse, oplevede lærerne, at det har været svært at holde eleverne motiverede, når de kun havde fag og undervisning, som de ikke selv havde valgt. Lærerne besluttede derfor at indføre en del mere motion og udendørsaktiviteter som en del af undervisningen i stedet for. Bortset fra afskaffelse af valgfag kunne det meste af undervisningen gennemføres på normal vis, da den i forvejen bliver gennemført i mindre hold (se afsnit 3.5.1).

Ud over de tiltag, skolerne tog for at imødekomme myndighedernes krav, fremgår det også af de kvalitative interview, at elevgruppens særlige forhold stillede nogle ekstra krav til genåbningen. Ledere og lærere fortæller, at mange af deres elever generelt har svært ved at omstille sig til noget nyt, og at der derfor var behov for forskellige tiltag, der kunne lette overgangen fra nedlukning til genåbning for eleverne. Nogle lærere begyndte i ugerne op til genåbningen at insistere mere på, at eleverne skulle stå op om morgenen og deltage i den virtuelle undervisning, så de kunne vænne sig til at få struktur på skoledagen igen. De fleste STU'er, der har medvirket i denne undersøgelse, gen-

nemførte en gradvis genåbning. Det indebærer, at eleverne i de første uger i genåbningen havde undervisning på skolen nogle af ugens dage og hjemmeundervisning de andre. På andre STU'er startede de ud med kortere dage for så at øge undervisningstiden hen over de første uger af genåbningen. I begge løsningsmodeller handlede det om at få alle elever tilbage på skolen så hurtigt som muligt, samt at sikre elevernes tilvænning til de nye rammer, snarere end det handlede om lokale eller personalemæssige begrænsninger.

I spørgeskemaundersøgelsen angiver 51 % af de adspurgte ledere på de deltagende STU skoler, at der ingen fjernundervisning var i genåbningsperioden. 31 % svarer, at en mindre del af undervisningen foregik som fjernundervisning, og 9 % svarer, at fjernundervisning udgjorde ca. halvdelen af undervisningen. De sidste i alt 7 % svarer, at fjernundervisningen udgjorde størstedelen af undervisningen eller al undervisningen i genåbningsperioden (bilag B, tabel 1.7).

Stor indsats for at få eleverne godt videre i genåbningsperioden

En del af formålet med en STU er, at eleverne skal hjælpes over i nogle praktikperioder eller sluses ud i et arbejde eller andet efterfølgende. Det handler både om, at eleverne skal få erfaring med at fungere på en arbejdsplads, og om, at eleverne skal afklares ift., hvilke muligheder de har, efter deres STU er gennemført. I nedlukningsperioden i foråret blev en del af disse aktiviteter aflyst, fordi mange af de forretninger og institutioner, som eleverne plejede at være i praktik hos, var lukket eller ikke havde mulighed for at have praktikanter. Skolerne har derfor efterfølgende haft en del elever, som ikke har fået arbejds erfaring og ikke har en arbejdsplads at begynde på efter deres STU forløb. Samtidig har lærerne og vejlederne heller ikke haft mulighed for at observere disse elever på en arbejdsplads med henblik på at få dem videre til det rette næste stadie.

For ledere, vejledere og lærere på STU'erne gav dette en kæmpe arbejdsbyrde, da de forskellige steder, hvor eleverne plejer at komme i praktik, åbnede igen. På nogle skoler besluttede man at bruge ekstra midler på at hjælpe eleverne videre. Lærere og ledere fortæller, at indsatsen har været med til at sikre, at en del af eleverne alligevel er kommet videre. På andre STU'er fortæller lærere og ledere dog, at nogle af de elever, som færdiggjorde STU'en op til sommerferien, ikke er kommet videre.

3.3 Nødundervisningens tilrettelæggelse i nedlukningsperioden

Som beskrevet ovenfor bestod lærernes opgave i nedlukningsperioden i foråret 2020 primært i at støtte op om elevernes trivsel. Det faglige indhold kom derfor i anden række. De interviewede lærere har dog gjort sig en del erfaringer med at gennemføre fjernundervisning i løbet af nedlukningsperioden. Undervisningen bestod ofte af en kombination af kontakt med eleverne om deres trivsel og et fagligt indhold tilpasset elevernes særlige forudsætninger og psykiske tilstand i perioden.

3.3.1 Lærerne forsøgte at strukturere elevernes hverdag

I de kvalitative interview fortæller lærerne, at de oplevede, at eleverne havde brug for hjælp til at strukturere deres hverdag. Mange elever fik vendt op og ned på dag og nat, og nogle glemte deres måltider. Derfor lå der for lærerne en opgave i at forsøge at skabe nogle rammer for og en struktur i elevernes skoledag. Strukturen bestod typisk i, at elever og lærere mødtes på en digital platform om morgenen. I nogle grupper spiste de morgenmad sammen, i andre havde de fokus på at snakke om nyheder, fx hvis der havde været et nyt pressemøde om covid-19-situationen, som de kunne drøfte. Derefter fik eleverne nogle opgaver, som de skulle aflevere senere på dagen, eller der

blev i gangsat fælles undervisning. Lærerne tydeliggjorde over for eleverne, hvornår på dagen de kunne forvente at få fri.

Nogle lærere udarbejdede et afkrydsningssystem, hvori de kunne notere, hvilke elever der mødte frem, og hvem af eleverne, der afleverede og meldte tilbage på deres opgaver. Den dokumentation brugte de til at få overblik over, hvilke elever der skulle være ekstra fokus på. Systemet har også efterfølgende været gavnligt for dem ved at give overblik over elevernes generelle fremmøde og faglige udvikling.

Det er forskelligt, hvorvidt lærerne mener, at det lykkedes dem at strukturere elevernes hverdag. Nogle elever fik vendt så meget op og ned på nat og dag, at de ikke var i stand til at komme op om morgenen og følge med i undervisningen. Andre elever mødte oftere op til den virtuelle undervisning, end de plejede at komme i skole. En lærer fortæller, at hun har haft et højere fremmøde til undervisningen, end hun plejer. Hun ringede eleverne op på *Microsoft Teams* hver morgen kl. 9, og fordi eleverne kunne deltage i undervisningen via deres telefoner – evt. uden at stå ud af sengen – var der flere, der deltog end ellers.

3.3.2 Undervisning tilpasset den enkelte elevs forudsætninger og behov

Lærerne fortæller i de kvalitative interview, at de forsøgte at målrette undervisningen i nedlukningsperioden til den enkelte elevs forudsætninger og behov. For STU-lærerne er dette ikke anderledes, end hvad de har været vant til fra deres normale hverdag, da undervisning målrettet den enkelte elev netop altid har været en del af STU. Selvom den virtuelle undervisning satte visse begrænsninger for lærernes muligheder for at målrette undervisningen til den enkelte elev, formåede lærerne i vid udstrækning at gentænke undervisningen og fandt måder, hvorpå de kunne hjælpe eleverne inden for de givne rammer.

For nogle elevers vedkommende bestod undervisningen i, at lærerne gav dem opgaver på de digitale programmer *Matematikfessor* eller *Grammatip*. Der er også eksempler på, at lærerne gav enkelte elever individuel undervisning over telefonen. Lærerne fortæller, at det var afgørende, at de kontinuerligt havde en fornemmelse af, om eleverne kunne følge med i de opgaver, som de fik udleveret. De oplevede, at arbejdsmængden hurtigt kunne blive for meget for eleverne, og det var derfor nødvendigt, at lærerne hele tiden havde fokus på at op- eller nedjustere forventningerne til eleverne.

Det var imidlertid langt fra alle elever, der var i stand til at løse opgaver og følge den undervisning i fx dansk eller matematik. For disse elever bestod deres opgaver fx i at sende lærerne billeder af, hvad de fik at spise i løbet af dagen. Lærerne fortæller, at de var bekymrede for, om disse elever overhovedet fik noget at spise derhjemme, så billederne var en måde, hvorpå eleverne kunne motiveres til at få noget mad. For andre elevers vedkommende var lærerne bekymrede for, om de kunne finde på at sidde indenfor i hele nedlukningsperioden. Derfor blev det deres opgave at komme ud og få rørt sig. Lærerne gav dem til opgave at tage billeder af bestemte steder i deres nærområde og efterfølgende sende billederne til lærerne.

Nogle lærere gennemførte også virtuel synkron undervisning for flere elever ad gangen med fokus på praktiske opgaver eller bevægelse. Det kunne bestå i, at lærerne og eleverne sammen lavede mad via fx *Zoom*. De havde på forhånd aftalt med eleverne, hvad de skulle købe ind, og så lavede de forskellige retter med vejledning fra læreren via en digital platform. Andre udførte træningsøvelser eller afholdte dansesessions sammen på en digital platform.

På tværs af interviewene med eleverne er det tydeligt, at eleverne har haft en oplevelse af, at de nemt kunne henvende sig til deres lærere om deres opgaver. Hvis de havde brug for hjælp, stod

lærerne til rådighed, og eleverne kunne også sige til lærerne, hvis de syntes, at deres opgaver var for lette eller for svære. Eleverne fortæller, at lærerne gerne ville hjælpe dem med at finde det rette niveau på opgaverne.

Lærerne i interviewene fortæller, at de også har haft en gruppe elever, som ikke magtede at gennemføre nogen type opgaver, så lærerne nøjedes med at ringe til disse elever og tale med dem om, hvordan de havde det.

Udfordring at undervise eleverne i Almindelig Daglig Livsførelse

Lærerne peger i de kvalitative interview på en særlig udfordring for STU i nedlukningsperioden. Det handler om, at undervisningen på STU i høj grad har fokus på, at eleverne skal undervises i Almindelig Daglig Livsførelse (ADL). ADL indebærer blandt andet bo-træning, forståelse for husholdning og økonomi og transporttræning. Denne type undervisning vil normalt bestå i praktiske opgaver, som lærerne hjælper eleverne med. I nedlukningsperioden var det vanskeligt for lærerne at hjælpe eleverne med denne type opgaver. De var afhængige af, at elevernes familier – hvis eleven var hjemmeboende – støttede op om disse praktiske opgaver (som fx eksemplet med madlavning over Zoom, som er beskrevet i afsnittet ovenfor). En lærer fortæller, at hun var udfordret ift. at hjælpe eleverne til at få gennemført disse opgaver, fordi nogle familier har en mere skolastisk tilgang til læring og undervisning. Her forventede familierne, at eleverne skulle have opgaver af mere boglig karakter, og de havde svært ved at forstå, at elevernes skolearbejde også kunne bestå i huslige opgaver. Der lå dermed også en opgave for lærerne i at formidle til elevernes familier, hvordan de kunne støtte op om denne del af elevernes undervisning.

3.3.3 Lærernes arbejdsforhold har været udfordret, men de har haft et godt samarbejde med hinanden

I de kvalitative interview fortæller lærerne, at der har været både gode og mindre gode aspekter af deres arbejdsforhold i nedlukningsperioden.

Et perspektiv blandt lærerne er, at de oplevede at have et rigtig godt samarbejde med deres kollegaer under nedlukningen. De fortæller, at de var gode til at dele erfaringer med hinanden om virtuel undervisning og hjælpe hinanden med tekniske problemer forbundet med de digitale platforme og lærermidler. Nogle steder har de fx haft faste tidspunkter, hvor de mødtes med hinanden på en digital platform eller snakkede i telefon, og på andre skoler mødtes lærerne med hinanden fysisk med god afstand.

Et andet perspektiv blandt lærerne er, at de har savnet den uformelle dialog om eleverne. Det drejer sig om den dialog, de normalt har, når de mødes på gangen, kontorer, lærerværelser eller andre steder og kan holde hinanden løbende orienteret om særlige episoder med bestemte elever. Den dialog oplever lærerne som gavnlig for deres samarbejde om elevernes udvikling, og den manglede de under nedlukningsperioden, hvor dialogen ofte var mere struktureret og kortfattet.

Lærernes arbejdstid var også udfordret i nedlukningsperioden. I de kvalitative interview går det igen blandt lærerne, at det var en udfordring af strukturere elevernes – og dermed lærernes egen – hverdag i nedlukningsperioden. Lærerne oplevede, at mange af eleverne meget hurtigt vendte op og ned på nat og dag. Det betød, at hvis lærerne skulle have kontakt til eleverne, var de nødt til at stå til rådighed mange af døgnets timer. Nogle lærere accepterede dette som en præmie i nedlukningsperioden, hvis de skulle have en chance for at holde øje med elevernes trivsel og forsyne dem med skolearbejde. Men for andre lærere var det en stor udfordring at være på arbejde så mange timer om dagen.

I spørgeskemaundersøgelsen blandt lederne svarer i alt 28 %, at perioden med nødundervisning samlet set har haft en overvejende negativ betydning (24 %) eller en meget negativ betydning (4 %) for det undervisendes personales arbejdsglæde. Til gengæld vurderer i alt 45 % af de adspurgte ledere i spørgeskemaundersøgelsen, at perioden har haft en overvejende positiv betydning (28 %) eller en meget positiv betydning (17 %) for det undervisende personales samarbejde (bilag B, tabel 1.8 og 1.9).

3.4 Elevernes oplevelse og udbytte af nødundervisningen i nedlukningsperioden

Samlet set er det både ledere og lærernes vurdering, at nedlukningsperioden før sommerferien havde en negativ indflydelse på elevernes læring, og for langt de fleste elever var hjemsendelsen en udfordring med en hverdag præget af bekymringer og ensomhed. Der har dog været enkelte undtagelser, og særligt elever med forskellige former for angst havde i en vis udstrækning gavn af den virtuelle fjernundervisning.

3.4.1 Kontakten og de personlige samtaler har været vigtige for elevernes trivsel under nedlukningsperioden

For mange elever havde det en positiv betydning for deres trivsel i nedlukningsperioden, at de løbende havde kontakt med deres lærere. Som det beskrives i afsnit 3.1.3 forsøgte lærerne at tilpasse kontaktformen til elevernes behov. For nogle elever var det nok at have kontakt med lærerne om det faglige, men for andre elever var de personlige snakke det mest gavnlige for dem i nedlukningsperioden. Mange elever var ensomme og utrygge, og de personlige samtaler med lærerne betød, at de har haft nogle velkendte mennesker at tale med. En elev forklarer:

Jeg synes, det var rart, når nogen af lærerne ringede, og man fik en samtale på 20 minutter. Det gør altså meget, når du bor alene. Også når man har fået at vide, at man skal være hjemme, og man nærmest kun må gå en tur. Ellers skal man sidde hjemme i sin sofa og være alene. Det var rart, at lærerne ringede og spurgte, om jeg havde nogle opgaver, og hvordan jeg havde det.

Elev, STU

Både lærere og elever fortæller, at de havde mange flere personlige samtaler med eleverne i nedlukningsperioden, end de plejer at have. De mange personlige samtaler i nedlukningsperioden medførte, at både ledere og lærere har lært eleverne bedre at kende, hvilket har været gavnligt i deres videre arbejde med elevernes udvikling.

3.4.2 Stor forskel på om, eleverne har trivedes med fjernundervisning – afhængig af deres udfordringer

Nogle af eleverne i interviewene fremhæver, at de trivedes godt med fjernundervisningen. Eleverne forklarer dette med, at de derhjemme havde mere ro til at koncentrere sig om skolearbejdet. For andre elever var nedlukningsperioden bl.a. præget af ensomhed og bekymringer.

Nogle af de elever, som trivedes med hjemmeundervisningen, har forskellige typer af angstdiagnoser. Disse elever fortæller, at det var rart for dem ikke at skulle forholde sig til forstyrrelser fra andre elever og ikke bruge energi på at transportere sig til og fra skolen, hvilket for nogle elever kan være udfordrende. En elev forklarer dette perspektiv således:

Så kan jeg sidde for mig selv og bare lige lave dét, som jeg skal lave. Så er der fuld koncentration om det. Og når jeg er færdig med det, er jeg dér, hvor jeg gerne vil være med det samme.

Elev, STU

Lærerne fortæller, at de har elever med angst, som ikke plejer at deltage i undervisningen. Under nedlukningsperioden afleverede disse elever opgaver over deres normale faglige niveau. Til gengæld havde disse elever ikke lyst til at deltage i den virtuelle undervisning, hvis de skulle have computerens kamera tændt. Dog fik de meget ud af undervisningen, hvis de blot havde mulighed for at lytte med.

Selvom disse elever trivedes med fjernundervisningen, giver nogle af dem samtidig udtryk for, at de undervejs i nedlukningen blev opmærksomme på, at de også sætter pris på socialt samvær med deres klassekammerater og den daglige kontakt med deres lærere. Lærerne fremhæver i tråd med dette, at især for elever med social angst består en vigtig del af læringen i at komme i skole og øve sig på at indgå i sociale sammenhænge. Lærerne har oplevet nogle elever med social angst, for hvem nedlukningen betød, at de faldt tilbage i nogle gamle mønstre, og at de derfor havde store udfordringer med at starte i skolen igen.

Blandt de elever, der havde det svært med fjernundervisningen, er det et udbredt perspektiv, at det sværeste i nedlukningsperioden var at undvære det sociale fællesskab, som skolen normalt danner ramme for. Lærere og ledere fortæller, at flere elever på STU ikke har en stor social omgangskreds uden for skolen. Nogle bor alene, og andre kommer fra familier med forskellige større udfordringer. For dem har det været hårdt at skulle undvære de sociale relationer på skolen, og de har følt sig ensomme og isolerede derhjemme. For disse elever havde det stor betydning, at lærerne havde jævnlig kontakt til dem, jf. afsnit 3.4.1.

Lærerne fremhæver i afsnit 3.3.1, at det var en udfordring for dem at skabe struktur i elevernes hverdag, fordi mange elever i nedlukningsperioden gik sent i seng og derfor ikke var i stand til at deltage i undervisningen om formiddagen. Eleverne har forskellige perspektiver på dette. Nogle fortæller, at det var en udfordring for dem at få hverdagen til at hænge sammen, fordi de vendte op og ned på dag og nat. Andre elever påpeger, at det var rart, at de selv kunne bestemme, hvornår de ville lave skolearbejde, og de trivedes godt med at arbejde på forskellige tidspunkter af døgnet.

Lærerne fortæller også, at flere af eleverne har været bange i nedlukningsperioden. De blev påvirkede af at følge med i covid-19-situationen i fjernsynet, og nogle af de elever, som blev tilbudt at komme på skolen i nedlukningsperioden, takkede nej, fordi de var utrygge. Nogle af disse elever fortæller i interviewene, at deres familier også har været bange i perioden, og det har gjort dem utrygge ved vende tilbage til skolen efter nedlukningsperioden.

3.4.3 Eleverne er fagligt bagud efter nedlukningsperioden

På tværs af de interviewede STU'er fortæller både ledere og lærere, at det faglige niveau i nedlukningsperioden før sommerferien var lavere end normalt. Det skyldes, at lærerne ikke havde mulighed for at komme rundt om det samme faglige indhold i fjernundervisningen som normalt. Samtidig var der elever, som slet ikke modtog undervisning i nedlukningsperioden, fordi de ikke havde overskuddet til at lave opgaver eller deltage i den virtuelle undervisning, viser både spørgeskemaundersøgelsen og de kvalitative interview. Det vurderes derfor af ledere og lærere, at de på STU'erne oplever et efterslæb, som de efterfølgende arbejder på at indhente. En leder sætter ord på dette perspektiv:

Selvfølger har vi fået et efterslæb, og selvfølgelig vil jeg være bekymret for, om [eleverne] kan indhente det. Det tror jeg nu godt, at de på en eller anden måde kan. Det er jo svært at måle, men det vigtigste for mig er, at de ikke oplever, at de er blevet mere syge [ift. deres diagnoser] eller oplever, at de er kommet væk fra det sociale. Det har været vores fokusområde før det faglige.

Leder, STU

Et lederperspektiv er, at elevernes trivsel har været det vigtigste at fokusere på, og både ledere og lærere fremhæver i tråd med dette, at deres succeskriterium efter nedlukningen var, at eleverne mødte op på skolen igen. De har dermed arbejdet på at sikre relationen til eleverne og sørge for, at eleverne har bevaret følelsen af at være en del af en uddannelse. På tværs af skolerne fortæller både ledere og lærere, at de oplever at det er lykkedes at få langt de fleste af de elever, som havde været fraværende i fjernundervisningen, tilbage igen i undervisningen i genåbningsperioden.

3.5 Nødundervisningens tilrettelæggelse i genåbningsperioden

På STU kom undervisningen hurtigt tilbage til det normale, idet undervisning på STU i forvejen lever op til mange af retningslinjerne om afstand og udeundervisning.

3.5.1 Undervisningen er hurtigt kommet tilbage til det normale

Analysen af både de kvantitative og kvalitative data viser, at undervisningen relativt hurtigt kom tilbage til normalen på STU, efter alle elever måtte komme tilbage på skolen. I alt 87 % af de adspurgte ledere angiver i spørgeskemaundersøgelsen, at undervisningen i genåbningen i høj grad (43 %) eller i nogen grad (44 %) blev gennemført som normalt (bilag B, tabel 1.10). Tilsvarende fortæller både lærere og elever i interviewene, at undervisningen ikke var meget anderledes end tidligere. Undervisningen på STU foregår ofte i små hold, og det er normal praksis for flere at gennemføre undervisningen udenfor. Så bortset fra enkelte tilpasninger, fx i forbindelse med elevernes valgfag, var det ikke vanskeligt at tilpasse undervisningen til de forskellige restriktioner.

Elever og lærere fremhæver dog, at hygiejnekrav og afspritning påvirkede deres hverdag, og eleverne skulle vænne sig til de nye rutiner og praksisser (se afsnit 3.2.1). Lærerne fortæller, at de har haft fokus på at gøre hygiejne til en del af undervisningen.

Endelig beskriver lærerne også, at de i genåbningen havde ekstra fokus på at gennemføre praktisk undervisning med eleverne – fx værkstedsarbejde, madlavning, havearbejde – da eleverne havde savnet dette under nedlukningen. Tilsvarende fortæller lærerne også, at de prioriterede sociale aktiviteter med eleverne i genåbningsperioden, fordi eleverne havde savnet det sociale samvær og havde brug for at lære hinanden at kende igen efter mange ugers adskillelse.

3.6 Elevernes oplevelse og udbytte af nødundervisningen i genåbningsperioden

Det har været en blandet oplevelse for eleverne at komme tilbage til skolen i genåbningsperioden. Nogle havde savnet skolen og kammeraterne og var derfor meget motiverede for at starte igen. De kortere dage i starten var gavnlige for eleverne, men der har også været udfordringer forbundet med nye retningslinjer om hygiejne og afstand, som eleverne skulle vænne sig til.

3.6.1 Nogle elever har fået mere motivation for at gå i skole

Generelt var eleverne glade for at komme tilbage på skolen, og for nogle betød det en øget motivation for at gå i skole. En del elever på STU har dårlige oplevelser med sig fra grundskolen, blandt andet fordi de har haft faglige udfordringer. En leder forklarer, at tiden væk fra skolen gav eleverne et nyt perspektiv på STU og hjalp dem til at se, at STU er et tilbud, der støtter op om deres behov på en helt anden måde, end grundskolen gjorde. En lærer forklarer dette perspektiv således:

Jeg synes, at vi oplevede nogle elever, som tidligere hver dag havde spurgt læreren 'må jeg ikke få tidligt fri i dag, for jeg gider ikke være i skole?', faktisk kom tilbage og sagde: 'Jeg har opdaget, at hvis man streger ordet skole ud, så kan jeg faktisk godt lide alt det andet.' Altså, lærerne og det sociale. Eleverne opdagede, at der var noget, som de havde brug for på skolen.

Lærer, STU

Eleverne fortæller også, at de havde savnet deres venner og de sociale relationer på skolen, og det var en stor motivationsfaktor for dem, at de skulle tilbage på skolen og være sammen med deres venner.

3.6.2 Det var udfordrende for eleverne med ændringer i deres hverdag

I genåbningen skulle eleverne omstille sig til en ny hverdag på skolen efter at have vænnet sig til at være meget hjemme. Samtidig var det udfordrende for eleverne at skulle omstille sig til nye rutiner som fx hyppig afspritning og afstand til hinanden. Nogle elever var besluttet utrygge ved at skulle i skole igen og var bange for at forlade deres hjem. For elever på STU kan det være en stor udfordring, når hverdagen ændrer sig, og både lærere og ledere oplevede også, at eleverne blev ekstra pressede af de nye ændringer og i nogle tilfælde udadreagerende. I interviewene fortæller lærerne, at de skulle iværksætte en adfærdsregulering af eleverne, for at de kunne tilpasse sig de nye retningslinjer.

På de skoler, hvor valgfag blev nedlagt i genåbningsperioden, kunne eleverne ikke være sammen med deres sædvanlige klassekammerater, hvilket også blev oplevet som en udfordring. Lærerne fortæller desuden, at eleverne er vant til at kramme hinanden og er vant til at få kram af lærerne. Det var for nogle elever hårdt at skulle undvære den fysiske kontakt.

3.6.3 Kortere dage og mindre fagligt indhold har været godt for eleverne

Lærere og ledere giver udtryk for, at der i genåbningsperioden var mindre fagligt indhold i elevernes skoledag sammenlignet med undervisningen inden Covid-19 pandemien. Dels fordi der nogle steder blev indført kortere dage (jf. afsnit 3.2.1), dels fordi der gik en del tid med at leve op til de forskellige retningslinjer for hygiejne mm. Eleverne satte pris på de kortere dage i starten, særligt fordi de havde brug for at vænne sig til skoledagen igen. Samtidig fortæller nogle lærere, at det viste sig at være gavnligt for eleverne, at der var mindre fagligt indhold. Lærerne oplevede, at de har været nødt til at skrue ned for tempoet og indholdet i undervisningen. Det har givet dem mere ro til at fokusere på, hvad den enkelte elev har behov for. Fx har de hos nogle elever haft fokus på bustræning, hvor eleverne skulle øve sig i at tage bussen selv. Lærerne fortæller, at eleverne er gået til opgaven med mere ro, fordi de har vidst, at det var det eneste, de skulle nå den dag. For lærerne har det betydet, at de har fået mere fokus på, hvad de anser som deres kerneopgave, nemlig at tilrettelægge individuelle forløb til den enkelte elev, som passer til netop dennes forudsætninger og behov.

4 FGU

Dette kapitel handler om nedlukningsperioden og genåbningsperioden før sommerferien i den Forberedende Grunduddannelse (FGU). Målgruppen for FGU er unge under 25 år, som ikke er omfattet af undervisningspligten, og ikke har gennemført eller er i gang med en ungdomsuddannelse, og ikke er i beskæftigelse, og som har behov for en særlig forberedende indsats for at gennemføre en ungdomsuddannelse eller komme i beskæftigelse. Formålet med uddannelsen er at understøtte, at de unge får den motivation og de forudsætninger, der skal til for at komme videre i enten uddannelse eller job. FGU er struktureret i tre spor: almen grunduddannelse (agu), produktionsgrunduddannelse (pgu) og erhvervsgrunduddannelse (egu). FGU varer som udgangspunkt højest to år.

FGU er helt nyt tilbud og en helt ny struktur for de forberedende tilbud, der trådte i kraft i august 2019.

4.1 Ledelse og rammesætning i nedlukningsperioden

Nedlukningen før sommerferien indebar en omfattende opgave for FGU-skolerne med at omlægge undervisningen til nødundervisning. På mange skoler gav nedlukningen anledning til store omstruktureringer af undervisningen både med hensyn til skema, fag og bemanding. Nedlukningsperioden udgjorde en særlig udfordring, fordi FGU - som en nyoprettet uddannelse pr. august 2019 stadig var i den spæde opstartsfasen, hvor skolerne var i gang med at opbygge en helt ny praksis, både på det infrastrukturelle og organisatoriske plan samt på det pædagogiske og didaktiske plan. Derfor var der mange helt grundlæggende forudsætninger, som ikke var på plads, da nedlukningen trådte i kraft.

4.1.1 Nedlukningen gav anledning til store ændringer af undervisningen på FGU

FGU lederne peger i de kvalitative interview på, at nedlukningsperioden var en udfordrende periode for både lærere og elever. På flere af de skoler, hvor der blev foretaget interview, valgte skolens ledelse - af hensyn til eleverne - at omlægge undervisningen, så de ikke længere skulle følge det faste skema.

På nogle skoler besluttede ledelsen at gennemføre en større omstrukturering, som betød, at eleverne i perioden blev tilknyttet én lærer, som stod for al undervisning af eleverne. Lærerne var i disse tilfælde ikke bundet af elevernes normale skema, men havde til opgave at aktivere eleverne med små opgaver og aktiviteter. Elevernes undervisning blev således mere flydende og inddrog elementer fra mange forskellige fag.

På de skoler, hvor der blev foretaget kvalitative interview, var der også en tendens til, at nogle fag fik en mere fremtrædende rolle i nedlukningsperioden end andre fag. Det var ofte fagene matematik og dansk, der fyldte meget, mens fag som fx identitet og medborgerskab, engelsk samt samfundsfag faldt mere i baggrunden. Fra ledelseshold var der heller ikke forventninger eller krav om gennemførelse af værkstedsfag i perioden ud fra en erkendelse af, at disse fag kunne være vanskelige at gennemføre som fjernundervisning.

4.1.2 Ledelsen har haft til opgave at kommunikere retningslinjer og understøtte lærernes arbejde

FGU-lederne beskriver, at de havde to væsentlige opgaver i nedlukningsperioden. Den ene opgave var at formidle og oversætte de mange retningslinjer til lærerne. Den anden opgave var at understøtte lærernes arbejde med at tilrettelægge undervisningen ud fra disse.

Ledelsens kommunikation med lærerne fandt i nedlukningsperioden primært sted via mails, virtuelle møder og individuelle telefonsamtaler. Af spørgeskemaundersøgelsen fremgår det, at hovedparten af de adspurgte ledere var i kontakt med lærerne om deres undervisning oftere end sædvanligt. Her svarer 63 % af de adspurgte ledere, at de var i dialog med lærerne om deres undervisning i større omfang, 25 % svarer, at de var det i samme omfang, mens 12 % svarer, at de var det mindre omfang sammenlignet med perioden før corona (bilag B, tabel 2.1).

På tværs af de kvalitative interview med lederne fremgår det, at de oplevede at have svært ved at have samme fornemmelse for lærernes arbejde som under normale omstændigheder. Derudover oplevede de, at deres arbejdsopgaver i høj grad bevægede sig væk fra pædagogisk udviklingsarbejde og i højere grad over i praktisk tilrettelæggelse og kommunikation af regler. Dette var særligt tilfældet i nedlukningsperioden, hvor lærere og ledere var fysisk adskilt.

Lærerne fortæller i de kvalitative interview, at de oplevede en ledelse, som sendte dem mange mails og stillede dem mange krav. Oplevelsen blandt lærerne var dog samtidig, at deres ledere var lydhøre over for de udfordringer, som lærerne oplevede, og at lederne hjalp dem med at finde løsninger.

4.1.3 Frie rammer for undervisningen, men stramme krav til kontakt

Analysen af de kvalitative interview peger på, at FGU-lederne udstak ganske få retningslinjer for lærerne i forhold til undervisningen i nedlukningsperioden. Til gengæld var der i mange tilfælde klare krav til lærernes løbende kontakt med eleverne.

Der var flere årsager til lærernes frihed ift. undervisningen. For det første eksisterede der på flere af de interviewede FGU-skoler ikke en fælles digital praksis, som ledere og lærere kunne læne sig op ad. Lærerne var derfor nødsagede til selv at opfinde en egen praksis i den korte periode mellem udmeldingen om nedlukningen, og at nedlukningen blev effektueret. For det andet var det opfattelsen blandt lederne, at de forskellige elever havde forskellige behov. En leder fortæller blandt andet, at det var vigtigt, at eleverne blev mødt dér, hvor de var, hvilket betød, at det ikke var muligt at fastlægge én fælles praksis. Han fortæller:

Der var ingen retningslinjer til lærerne i forhold til, hvordan de skulle varetage undervisningen. Fordi det kan man ikke, i og med at eleverne var så forskellige steder. Vi kan ikke gøre andet end at opfordre til, at man er så meget med som muligt, og det er ikke en badeferie.

Leder, FGU

De frie rammer i forhold til undervisningens tilrettelæggelse betød, at der både var stor forskel på, hvilke kommunikationsplatforme og digitale læremidler lærerne valgte at anvende i perioden, og i hvilken grad lærerne gjorde brug af henholdsvis synkron virtuel undervisning (hvor lærere og elever er til stede på samme tid på fx en digital platform) og asynkron virtuel undervisning (hvor elever og lærere ikke er til stede samtidig) i perioden. Eksemplerne i de kvalitative interview spænder således fra, at nogle lærere underviste eleverne virtuelt, mens andre udelukkende sendte eleverne små opgaver pr sms eller lign., som eleverne skulle løse i løbet af ugen. Lærernes tilrettelæggelse tog således udgangspunkt i de enkelte elevers behov og den teknologi, som de havde adgang og kendskab til.

Til trods for de frie rammer for undervisningens tilrettelæggelse oplevede lærerne generelt, at ledelsen stillede mange krav til lærernes kontakt med eleverne. På flere af de skoler, hvor der er foretaget interview, var der krav om daglig kontakt med eleverne, som enten kunne foregå telefonisk, via sms eller lignende. Udmeldingen fra lederne var, at det vigtigste var at sikre elevernes trivsel i perioden. Der er også eksempler på, at ledernes krav til lærernes kontakt med eleverne blev skærpet i løbet af nedlukningsperioden. På en skole gik man fx fra et krav om kontakt med eleverne tre gange om ugen til et krav om daglig kontakt.

4.1.4 Udfordring at sikre deltagelse for alle elever

På de skoler, hvor der blev foretaget interview, var det et gennemgående perspektiv, at flere af eleverne ikke havde adgang til det nødvendige it-udstyr til at kunne deltage i virtuel undervisning.

I spørgeskemaundersøgelsen svarer 14 % af de adspurgte ledere, at alle elever havde adgang til det nødvendige udstyr, og 47 % svarer, at det gjorde sig gældende for størstedelen af eleverne. De resterende ledere svarer, at det enten gjorde sig gældende for omkring halvdelen (22 %), eller en mindre del (16 %). *En enkelt leder (2 %) svarer "Ved ikke" til dette spørgsmål.* (bilag B, tabel 2.2)

67 % af de adspurgte ledere angiver desuden, at de havde mulighed for at udlevere det nødvendige it-udstyr til de elever, som ikke selv havde dette. Derimod havde hver tredje skole (33 %) ikke mulighed for at udlevere it-udstyr til deres elever (bilag B, tabel 2.3).

I forlængelse heraf blev skolernes fraværspolitik flere steder lempet i nedlukningsperioden, således at elever ikke blev smidt ud, hvis de var fraværende fra undervisningen. Denne lempelse skyldtes delvist de praktiske udfordringer med at registrere elevernes fravær, når undervisningen foregik under mere fleksible rammer end normalt, herunder fravigelserne fra det normale skema og øget brug af asynkron undervisning. Derudover vurderede lederne, at det ikke var meningsfuldt at opstille stramme krav om aktiv deltagelse, når flere elever ikke havde de praktiske forudsætninger for at deltage i den virtuelle undervisning, såsom det nødvendige it-udstyr mv. Skolerne valgte derfor at holde hånden under de elever, som ikke var aktivt deltagende i nødundervisningen, i forventningen om at de kunne indhente det tabte, når skolen igen åbnede for fysisk undervisning.

4.1.5 Elever med særlige behov kom på skolen i nedlukningsperioden

Skolerne fik i løbet af nedlukningsperioden mulighed for at tilbyde elever med særlige behov at møde fysisk op på skolen, hvis skolerne vurderede, at eleverne havde et særligt behov for dette. Den mulighed har alle FGU'er i den kvalitative undersøgelse benyttet sig af. I spørgeskemaundersøgelsen angiver 71 % af de adspurgte ledere, at de gjorde brug af denne mulighed (bilag B, tabel 2.4).

På tværs af de skoler, som ifølge lederne svar i spørgeskemaet gjorde brug af denne mulighed, blev 10 % af skolernes elever i gennemsnit inviteret ind på skolen. I spørgeskemaundersøgelsen blandt elever svarer 22 % af de adspurgte elever, at de var på skolen i den periode, hvor deres klassekammerater fortsat var derhjemme (bilag B, tabel 2.5 og 3.1).

Det var typisk lærerne, som foretog vurderingen af, hvilke elever som skulle tilbydes at komme på skolen og modtage nødundervisning – heraf nogle i dialog med deres leder. I udvælgelsen af eleverne havde lærere og ledere fokus på at udvælge de elever, som havde særlige udfordringer med at være derhjemme. Udfordringerne kunne spænde fra, at eleven ikke havde internet, til at eleven mistrivedes i en grad, som gjorde vedkommende til fare for sig selv eller andre.

Eleverne fik på skolen til opgave at løse forskellige opgaver, fx at bygge stativer til håndsprit eller passe skolens gartneri. Derudover er der eksempler på, at lærerne arrangerede andre aktiviteter, som havde til formål at styrke elevernes sammenhold. Fx fortæller en lærer, at han medbragte morgenmad, som elever og lærer spiste sammen hver morgen.

4.1.6 Manglen på eksisterende fælles praksis var en udfordring

Nedlukningsperioden var særligt udfordrende for FGU'erne, som på det tidspunkt kun havde eksisteret siden august 2019. FGU-reformen er en omfattende struktur-, institutions- og indholdsreform, og alle institutioner stadig er i en opstartsfasen, hvor der skal etableres en helt ny praksis fra bunden.

Størstedelen af institutionerne havde ingen fælles digital platform

En af de store udfordringer var, at mange af skolerne ikke havde en eksisterende digital praksis på tidspunktet for nedlukningen. Flere af dem havde fx ikke en fælles digital platform eller erfaring med at gennemføre undervisning som fjernundervisning. En leder fortæller:

Vi har slet ikke taget stilling til, hvilke platforme vi er på, og vi har ikke trænet vores medarbejdere i det.

Leder, FGU

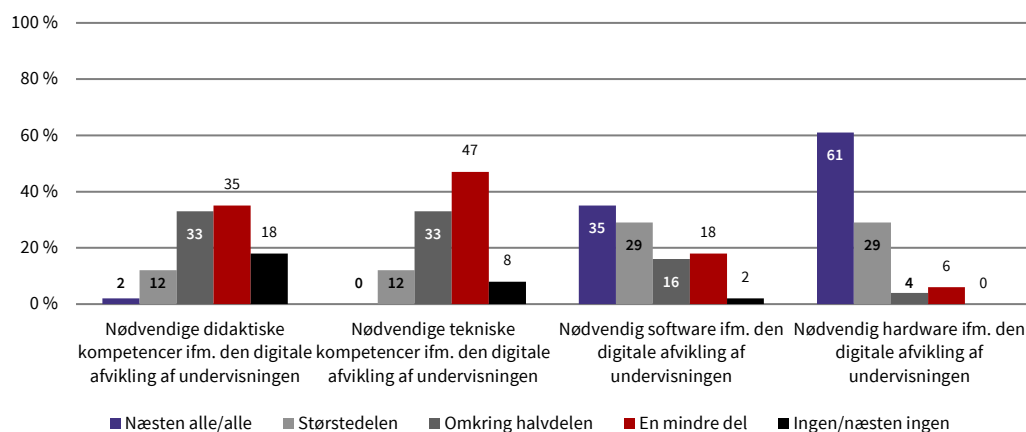
I alt angiver 6 % af de adspurgte ledere i spørgeskemaundersøgelsen, at institutionen i nogen grad (4 %) eller i høj grad (2 %) havde erfaring med fjernundervisning på tidspunktet for nedlukningen. Imidlertid angiver i alt 95 % af de adspurgte ledere, at institutionen i mindre grad (24 %) eller slet ikke (71 %) havde erfaring med dette (bilag B, tabel 2.6).

Spørgeskemaundersøgelsen blandt lederne viser ligeledes, at der var stor forskel på de enkelte FGU institutioner i forhold til, om lærerne havde den nødvendige software til at afvikle undervisningen digitalt.

Figur 4.1 herunder viser, at 35 % af de adspurgte ledere vurderer, at næsten alle/alle deres lærere havde den nødvendige software, herunder programmer, platforme, digitale læringsmidler mv., da nedlukningen indtraf, mens 29 % vurderer, at det gjorde sig gældende for størstedelen. Til gengæld vurderer i alt 90 % af lederne, at alle/næsten alle (61 %) eller størstedelen (29 %) af deres lærere havde den nødvendige hardware, herunder computere, tablets mv., da nedlukningsperioden indtraf.

FIGUR 4.1

Hvor stor eller lille en del af det undervisende personale havde følgende, da nedlukningsperioden indtraf? (n = 51) (procent)

Kilde: Spørgeskema blandt FGU-ledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2020.

Lærerne havde forskellige forudsætninger for at overgå til virtuel undervisning

Lærernes forskellige kompetencer og erfaringer var en anden stor udfordring, som gjorde sig gældende for FGU-institutionerne.

Som det også fremgår af figur 4.1 herover, var der stor forskel på lærernes didaktiske og tekniske kompetencer ift. afvikling af den digitale undervisning på tidspunktet for nedlukningen. 2 % af de adspurgte ledere svarer, at næsten alle/alle lærere havde de nødvendige *didaktiske kompetencer* til at løfte denne opgave, mens 12 % svarer, at det gjorde sig gældende for størstedelen af lærerne. Derudover svarer ingen af lederne (0 %), at næsten alle/alle lærerne havde de nødvendige *tekniske kompetencer*, mens 12 % vurderer, at det gjorde sig gældende for størstedelen af lærerne.

I de kvalitative interview beskriver lederne FGU-lærerne som en meget sammensat gruppe. Nogle er uddannet som folkeskolelærere eller pædagoger, mens andre er håndværkere eller lignende. Flere af lærerne er blevet virksomhedsoverdraget fra andre organisationer (såsom VUC og produktionsskolerne) og kommer derfor med meget forskellige pædagogiske praksisser og kompetencer. Kombinationen af disse forskelligheder og skolernes korte levetid, i hvilken de endnu ikke er kommet ordentlig på plads, bidrog til mange forskellige tilgange til nødundervisningen i nedlukningsperioden.

Nedlukningsperioden satte skub i den digitale udvikling på FGU

Selvom perioden med nedlukning i foråret var udfordrende, indikerer undersøgelsen, at den har sat skub i den digitale udvikling på skolerne og har medvirket til, at der er sket en positiv udvikling af institutionernes digitale infrastruktur. Udviklingen ses blandt andet ved, at i alt 98 % af de adspurgte ledere svarer i spørgeskemaundersøgelsen, at de i nogen grad (55 %) eller i høj grad (43 %) er rustet til at gennemføre nødundervisning igen, hvis der skulle ske en ny nedlukning af skolerne (bilag B, tabel 2.7).

En leder beskriver blandt andet perioden som en gylden mulighed for at få fokus på digitalisering, og i de kvalitative interview er der eksempler på, at institutionerne i løbet af perioden fik etableret en fælles digital læringsplatform, fik ensrettet lærernes brug af kommunikationsplatforme, indkøbt

computere til medarbejdere og elever samt igangsat konkrete tiltag, som fremadrettet skal klæde både elever og lærere på til at gennemføre og modtage virtuel undervisning.

Perioden har ifølge lederne ligeledes bidraget positivt til lærernes overordnede digitale kompetencer og motivation for at anvende digitale læremidler. I spørgeskemaundersøgelsen svarer i alt 88 % af de adspurgte ledere fx, at perioden havde overvejende positiv betydning (57 %) eller en meget positiv betydning (31 %) for det undervisende personales motivation for at anvende digitale læremidler i fremtiden. Derudover vurderer i alt hele 94 % af lederne, at perioden har haft overvejende positiv betydning (57 %) eller meget positiv betydning (37 %) for det undervisende personales digitale kompetencer (bilag B, tabel 2.8 og 2.9).

Perioden har desuden åbnet medarbejdernes øjne for en række potentialer i brugen af digitale teknologier i det organisatoriske arbejde på FGU. Lederne peger blandt andet på, at de i højere grad kommer til at anvende virtuelle møder i deres arbejde fremadrettet. Erfaringen er nemlig, at det både giver mere effektive møder og øget fleksibilitet for medarbejderne.

4.1.7 Lærerne oplevede et øget arbejdspress i nedlukningsperioden

Mange lærere oplevede et øget arbejdspress i nedlukningsperioden. Særligt kravet om daglig kontakt med eleverne var en stor opgave, som krævede meget af lærerne, da den omfattede næsten alle elever på skolen.

I og med at FGU henvender sig til unge, der af faglige, sociale eller personlige årsager ikke er parate til at gå i gang med en ungdomsuddannelse, faldt langt størstedelen af eleverne således under den kategori, som lærerne ifølge ministeriets retningslinjer skulle have daglig kontakt med. Dette blev af ledere og lærere oplevet som en tidskrævende opgave, som strakte sig ud over den normale arbejdstid. Opgaven blev blandt andet oplevet som tidskrævende pga. det store antal elever, som lærerne skulle have kontakt til, men også fordi der var nogle elever, det var svært at etablere kontakt til. En lærer fortæller blandt andet, at han sommetider var nødt til kontakte eleverne om aftenen, fordi det var der, de var til at få fat på. En anden lærer fortæller, at han holdt telefonen åben 24 timer i døgnet, så eleverne kunne få fat i ham, hvis det var nødvendigt.

Den hyppige kontakt, som lærerne beretter om i interviewene, afspejles også i elevernes spørgeskemaundersøgelser. Størstedelen af de elever, der deltog i spørgeskemaundersøgelsen (i alt 70 %) angiver, at de skrev med en lærer, kontaktlærer, vejleder eller lign. hver dag (15 %), 3-4 gange om ugen (16 %) eller 1-2 gange om ugen (39 %). I alt svarede den resterende andel (30 %) af eleverne, at dette skete mindre end én gang om ugen (21 %) eller aldrig (9 %) (bilag B, tabel 3.2).

På grund af FGUs institutionernes løbende optag var det endvidere en særlig udfordring med at tage hånd om de elever, der på nedlukningstidspunktet var helt nystartede på FGU. Her oplevede lærerne, at det krævede en ekstra indsats at opbygge en relation til disse nystartede elever og få indblik i deres faglige forudsætninger.

I spørgeskemaundersøgelsen vurderer i alt 35 % de adspurgte ledere, at nødundervisningsperioden samlet set har haft en overvejende negativ betydning (33 %) eller en meget negativ betydning (2 %) for lærernes arbejdsglæde. 39 % vurderer, at det har haft hverken negativ eller positiv betydning, mens i alt 22 % vurderer, at det enten har haft en overvejende positiv betydning (14 %) eller en meget positiv betydning (8 %) for lærernes arbejdsglæde. To ledere, svarende til 4 %, svarer "Ved ikke" til dette spørgsmål (bilag B, tabel 2.10).

4.2 Ledelse og rammesætning i genåbningsperioden

FGU åbnede for fysisk tilstedeværelse 18. maj 2020. Genåbningsperioden var præget af en lang række regler og restriktioner, som havde betydning for, hvordan skolerne valgte at tilrettelægge undervisningen.

4.2.1 Lederne havde fokus på at få eleverne ind på skolen

Fælles for alle FGU-lederne i interviewene er, at de så vidt muligt forsøgte at få eleverne fysisk tilbage på skolerne hurtigst muligt. Grundet restriktioner om afstand mv. var skolerne dog flere steder nødt til at foretage justeringer af undervisningens tilrettelæggelse, for at gøre dette muligt. Dette indebar blandt andet mindre hold, fortsat brug af fjernundervisning og kortere skoledage.

Mindre hold og faste hold

Flere af de interviewede skole valgte at dele eleverne op i mindre hold og opsætte begrænsninger for, hvem de enkelte elever kunne mødes med på skolen. På nogle skoler lavede de zoner, som eleverne kunne bevæge sig inden for, mens andre havde retningslinjer, der tilsagde, at eleverne skulle blive i deres respektive klasseværelser – også i pauserne. I spørgeskemaundersøgelsen angiver størstedelen af de adspurgte elever (67 %), at de blev delt op i mindre hold i genåbningsperioden (bilag B, tabel 3.3).

Kortere skoledage og fortsat brug af fjernundervisning

For at gøre det muligt for alle elever at komme tilbage på skolen i genåbningsperioden under hensyn til de gældende restriktioner, organiserede skolerne sig på forskellig vis. Nogle skoler fortsatte med at anvende fjernundervisning i genåbningsperioden, således at eleverne skiftede mellem fysisk tilstedeværelse og fjernundervisning. På den måde fik alle elever mulighed for at komme på skolen et par gange om ugen. Der er også eksempler på skoler, hvor ledelsen valgte at reducere varigheden af elevernes skoledag, så de havde færre timer om dagen. Dette gav mulighed for, at elever kunne komme ind på skift. Fx fortæller en lærer, at han kunne have ét hold, som mødte ind kl. 8:00-11:30 og et andet hold, som var på skolen fra kl. 11:30-14:40.

4.3 Nødundervisningens tilrettelæggelse i nedlukningsperioden

I de kvalitative interview fortæller lærerne, at de brugte den første tid på at etablere kontakten til eleverne og finde ud af hvilke teknologier, de kunne anvende til at undervise eleverne. Det har derfor været begrænset, hvor meget undervisning der reelt foregik i starten af perioden. Først efter denne indledende fase begyndte lærerne at gennemføre undervisningsrelaterede aktiviteter. Undervisningen har i vid udstrækning været tilpasset den enkelte elevs behov og muligheder.

4.3.1 Tilrettelæggelsen af undervisningen tog udgangspunkt i den enkelte elevs behov og muligheder

Lærernes tilrettelæggelse af undervisningen har taget mange forskellige former på tværs af skoler, lærere og elevgrupper. En gennemgående pointe i de kvalitative interview er, at lærerne så vidt muligt forsøgte at finde en model, som passede til den enkelte elevs behov og muligheder.

Særligt elevernes manglende it-kompetencer og manglende adgang til de nødvendige it-teknologier og internet har været en af de faktorer, som spillede en stor rolle i lærernes tilrettelæggelse. I

de kvalitative interview er der blandt andet eksempler på, at eleverne ikke havde adgang til computere, men i stedet måtte deltage via deres telefon, hvilket satte begrænsninger for undervisningsform. En lærer fortæller blandt andet, at ovenstående problematik betød, at han kun anvendte de programmer, som han vidste eleverne kunne tilgå fra egen mobil, såsom *Youtube* og *OneNote*, som kunne tilgås via en app, som eleverne kunne downloade. En anden lærer fortæller, at han sende opgaver ud på mail, da han ikke kunne få de digitale platforme til at fungere i praksis.

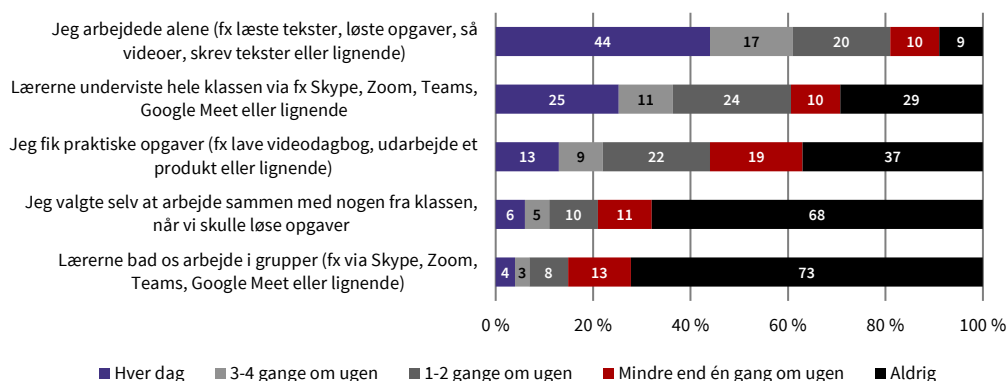
4.3.2 Undervisningen har primært bestået af individuelle opgaver

Analysen af de kvalitative interview og lederens svar i spørgeskemaundersøgelsen peger på, at undervisningen i nedlukningsperioden primært bestod i, at lærerne gav eleverne individuelle opgaver, som de kunne løse selvstændigt. Derudover blev der gjort brug af synkrone læreroplæg. Gruppearbejde er noget, der kun i meget begrænset omfang blev brugt i nedlukningsperioden.

Figur 4.2 herunder viser, at for størstedelen af de adspurgte elever bestod undervisningen i nedlukningsperioden af individuelle opgaver suppleret med lærerstyret, virtuel undervisning.

FIGUR 4.2

Hvor ofte gjorde du følgende, da du havde undervisning derhjemme?
(n = 305) (procent)

Kilde: Spørgeskema blandt FGU-elever, Danmarks Evalueringsinstitut, 2020.

Note: Figuren indeholder afrundede tal, hvormed de ikke altid summer til 100.

Figuren viser, at 44 % af de adspurgte elever oplevede at arbejde alene med opgaver hver dag, mens i alt 37 % oplevede dette 1-2 gange om ugen (20 %) eller 3-4 gange om ugen (17 %). 10 % af de adspurgte elever oplevede at gøre dette mindre end én gang om ugen, mens 9 % svarer, at de aldrig gjorde dette. Mange af eleverne oplevede, at lærerne underviste hele klassen via *Skype*, *Zoom*, *Teams* eller lignende, men langt fra alle. Figuren viser ligeledes, at det var sjældent, at eleverne arbejdede i grupper – hverken faciliteret af læreren eller på eget initiativ.

Opgaverne til eleverne varierede meget i form og omfang. Det overordnede billede er, at lærere, som underviste i fag som dansk, matematik og engelsk, havde lettest ved at overføre den almindelige undervisningen til en virtuel undervisning. Lærere, som underviste i fx værkstedsfag eller PASE (Privatøkonomi, Arbejdspladslære, Samarbejdsfag og Erhvervsfag), obligatorisk fag på FGU) var i højere grad nødt til at gentænke undervisningen – og dermed også de opgaver, som eleverne skulle løse i løbet af nedlukningsperioden.

I nogle fag var det således med en kombination af synkron og asynkron undervisning muligt at gennemføre undervisning, der tilnærmelsesvist lignede den almindelige undervisning. Fx fortæller en lærer, at dagen startede med et læreroplæg, hvor læreren gennemgik en konkret case og præsenterede en række analysespørgsmål, som eleverne skulle svare på inden en bestemt dag.

I andre tilfælde var det ikke været muligt at samle eleverne til fælles undervisning i nedlukningsperioden. I stedet blev de enkelte opgaver sendt til eleverne. Disse opgaver kunne tage mange former. Fx fortæller en lærer, at hun oprettede "bingoplader" til eleverne, og at de fik bingo ved at løse konkrete opgaver. Disse opgaver spændte vidt og inkluderede fx, at eleven skulle løse en faglig opgave, tømme sit køleskab, se nyhederne eller gå en tur.

Lærernes arbejde med differentiering i nedlukningsperioden bestod primært i, at de gav eleverne forskellige opgaver alt efter disses niveau og motivation. En leder fortæller blandt andet, at lærerne på dennes skole ofte arbejdede med obligatoriske opgaver, som alle elever skulle løse, og valgfri opgaver, som særligt motiverede elever kunne løse.

4.3.3 Manglende struktur i hverdagen var en udfordring

En af udfordringerne i nedlukningsperioden var at skabe en struktur for eleverne i hverdagen. Lærerne oplevede, at mange elever hurtigt fik vendt op og ned på nat og dag. Det betød, at var svært for lærerne at opretholde en fast struktur for undervisningen. Nogle lærere bad deres elever melde ind hver morgen, for at vise at de var oppe og aktive. Denne indmelding kunne fx foregå ved, at eleven sendte en sms eller loggede ind på den digitale platform. Der er også eksempler på, at lærerne ringede til eleverne. Erfaringen har dog været, at det var svært at fastholde eleverne i disse rutiner. Derudover er der flere lærere, som oplevede, at eleverne meldte ind, blot for bagefter at gå tilbage i seng. Det har med andre ord været nærmest umuligt for lærerne at fastholde eleverne i en almindelig dagsrytme til trods for deres mange forsøg. Flere lærere fremhæver især, at elever, som bruger meget tid på gaming, for alvor fik vendt op og ned på deres døgnrytme i denne periode.

4.4 Elevernes oplevelse og udbytte af undervisningen i nedlukningsperioden

Undersøgelsen viser, at nedlukningsperioden generelt vurderes af såvel ledere, lærere og elever til at have haft en negativ betydning for både elevernes læring, trivsel og fastholdelse på uddannelsen. Den viser dog også, at der er enkelte elevgrupper, der trivedes bedre med nedlukning end andre. Lærere og ledere vurderer, at særligt de fagligt stærkere elever og elever med social angst fik gavn af fjernundervisningen.

4.4.1 Mange elever oplevede at lære mindre i nedlukningsperioden

Analysen af de kvantitative og kvalitative data viser, at elevernes læring har været påvirket negativt af nedlukningsperioden. Spørgeskemaundersøgelsen blandt FGU-elever peger på, at mange elever også oplevede at lære mindre i nedlukningsperioden. I spørgeskemaundersøgelsen svarer i alt 45 % af de adspurgte elever, at de lærte lidt mindre (23 %) eller meget mindre (22 %) i perioden hvor de fik skole derhjemme sammenlignet med perioden før corona. 34 % af de adspurgte elever svarer, at de oplevede at lære det samme i begge perioder (bilag B, tabel 3.5).

Lærere og ledere fortæller i de kvalitative interview, at eleverne først og fremmest manglede den struktur, som tidligere har fastholdt dem i skolearbejdet. For mange elever betød perioden derfor mindre deltagelse og dermed også mindre læringsudbytte. Derudover havde nedlukningsperioden

betydning for undervisningens indhold. Eleverne har fx ikke haft mulighed for at arbejde i værksteder, som de plejer.

Blandt de interviewede ledere og lærere er der generelt et gennemgående perspektiv om, at kvaliteten af undervisningen i nedlukningsperioden ikke har været på højde med den sædvanlige undervisning. De vurderer dog samtidig, at undervisningen langt hen ad vejen har været af så høj kvalitet, som det har været muligt under de konkrete omstændigheder. Derudover er der flere eksempler på, at lærerne undervejs i perioden blev bedre til at finde alternative former for undervisning, som var med til at løfte kvaliteten.

En anden pointe fra de kvalitative interview er, at det ikke har været muligt at arbejde med elevernes sociale og personlige kompetencer, som ellers er et vigtigt fokusområde for mange elever på FGU. Det italesættes derfor som problematisk for elevernes samlede læringsudbytte, at lærerne ikke har haft mulighed for at arbejde med disse kompetencer hos eleverne i den tid, hvor skolen ikke har udbudt fysisk undervisning.

4.4.2 Frafald og dårligere trivsel i nedlukningsperioden

I de kvalitative interview er det en gennemgående pointe blandt ledere og lærere, at nedlukningsperioden har været en stor udfordring i forhold til at fastholde elevernes motivation og deltagelse. Af den årsag vurderer nogle af lederne, at de har haft et øget frafald som følge af nedlukningsperioden. I interviewene tegner der sig blandt lederne et billede af, at nedlukningsperioden har givet sværere betingelser for at fastholde de frafaldstruede elever. Der har været en udbredt erfaring blandt lærerne, at det ikke altid var muligt at få fat på eleverne under nedlukningen. Således havde de heller ikke mulighed for at følge op på elevernes trivsel og motivation. Ifølge en leder ”forsvandt disse elever”, uden at skolen kunne gøre noget ved det.

Generelt oplevede eleverne at være mindre motiverede for skolearbejdet under nedlukningen. I spørgeskemaundersøgelsen angiver i alt 46 % af de adspurgte elever, at de har været lidt mindre (20 %) eller meget mindre (26 %) motiverede for skolearbejdet derhjemme sammenlignet med perioden før corona. 29 % angiver, at motivationen har været den samme. Der er dog også i alt 25 % af de adspurgte elever, der oplevede at de var lidt mere motiveret (13 %) eller meget mere motiveret (12 %) for skolearbejdet under nedlukningen sammenlignet med undervisningen før corona (bilag B, tabel 3.6).

Samme billede tegner sig for elevernes koncentration. Her angiver i alt 44 % af de adspurgte elever, at det var lidt sværere (23 %) eller meget sværere (21 %) at holde koncentrationen i den undervisning, de fik derhjemme, sammenlignet med perioden før corona. 23 % svarer, at det var det samme. Dog er der også her i alt 34 %, der havde en oplevelse at, det har været lidt lettere (15 %) eller meget lettere (19 %) at holde koncentrationen derhjemme (bilag B, tabel 3.7).

I citatet herunder fortæller en elev om sin oplevelse af at miste motivationen i løbet af nedlukningsperioden:

I starten var det godt og spændende at kunne sove til kl. 9 og så bare vise mig selv til min lærer og få en opgave. [...] Efter et stykke tid gik det dårligt, fordi jeg blev mere deprimeret. Hvad skulle jeg lave? Fra kl. 8 til kl. 15 sad jeg helt alene derhjemme. Engang imellem skulle jeg lave opgave. [...] Man har ikke lyst til at lave opgaver, og så siger man ’okay, jeg sender det i morgen eller overmorgen.’ Man kommer til at holde afstand til undervisningen.

Elev, FGU

Ledernes svar i spørgeskemaundersøgelsen indikerer ligeledes, at de oplevede et problem med elevernes trivsel. Her vurderer 67 % af de adspurgte ledere, at nødundervisningsperioden som helhed har haft en overvejende negativ betydning for den samlede elevgruppes trivsel, mens 2 % vurderer, at den har haft en meget negativ betydning. I alt 12 % af de adspurgte ledere vurderer derimod, at perioden har haft en positiv (8 %) eller meget positiv (4 %) betydning for eleverne. 20 % vurderer, at perioden har hverken havde negativ eller positiv betydning (bilag B, tabel 2.11).

Når det kommer til elevernes egen opfattelse af deres trivsel i nedlukningsperioden, viser spørgeskemaundersøgelsen imidlertid ikke noget entydigt billede. Her angiver i alt 27 % af de adspurgte elever, at deres humør var bedre (14 %) eller meget bedre (13 %), sammenlignet med før coronacovid-19. 46 % oplevede, at deres humør var det samme, mens i alt 28 % oplevede, at deres humør enten var dårligere (19 %) eller meget dårligere (9 %) (bilag B, tabel 3.4). Her er det dog vigtigt at påpege, at spørgeskemaundersøgelsen udelukkende er gennemført blandt de elever, som stadig går på skolen. Elever, som er faldet fra i nedlukningsperioden, indgår derfor ikke, hvilket potentielt kan være med til at tegne et mere positivt billede, end det reelt er tilfældet.

4.4.3 Nedlukningsperioden har påvirket elevernes læring og trivsel forskelligt

Selvom den generelle vurdering blandt ledere og lærere har været, at eleverne har haft et mindre læringsudbytte og dårligere trivsel under nedlukningen, peger data samtidig på, at der er stor forskel på, hvilken betydning nedlukningsperioden har haft for forskellige elevgrupper. FGU er et bredt tilbud, som målretter sig mange forskellige typer elever med meget forskellige forudsætninger og behov. Disse forskelle kan have haft betydning for, hvordan nedlukningen har påvirket deres læring og trivsel.

I spørgeskemaundersøgelsen vurderer lederne, at perioden især havde en negativ betydning for læring og trivsel blandt elever med psykiske eller sociale udfordringer, fagligt svage elever og elever med dansk som andetsprog. De fagligt stærke elever var derimod mindre påvirkede af perioden – og for nogle vurderes perioden endda at have haft en positiv eller meget positiv betydning (bilag B, tabel 2.11 og 2.12).

Forskelle i betydningen for de forskellige elevgrupper fremhæves også af lærere og ledere i de kvalitative interview. Her peger lærerne også på en forskel mellem elever i de forskellige spor på FGU. Lærere giver udtryk for en oplevelse af, at agu-eleverne fik mere ud af den virtuelle fjernundervisning end pgu-eleverne. Det kan ifølge en lærer hænge sammen med, at undervisningen i nedlukningsperioden i højere grad lignede den undervisning, som agu-eleverne normalt får i form af fx individuelle, faglige opgaver, som skulle løses på computer. Agu-eleverne var således mere vant til denne arbejdsform end pgu-eleverne, som primært udfører praktiske opgaver på skolen.

Erfaringerne fra nedlukningen viser, at nogle elevgrupper trivedes bedre med den virtuelle undervisning sammenlignet med den fysiske undervisning. På en skole har man på baggrund af denne erfaring udviklet et særligt tilbud ved navn *agu-online*, som er tænkt som et supplerende tilbud til de elever, som på grund af sociale og psykiske udfordringer ikke er i stand til at gennemføre et fysisk forløb. Skolen påpeger dog, at FGU skal være et fysisk tilbud og at online-tilbuddet er en ”ekstra foranstaltning”, som skal sikre, at skolen også kan rumme denne ekstra målgruppe.

Lærere og ledere nævner at manglen på struktur og indhold i hverdagen er en af de primære årsager til at nogen elever har haft det svært i nedlukningsperioden. De fortæller også, at eleverne generelt har savnet det sociale på skolen og kontakten til lærerne, som for flere elever er en vigtig (hvis ikke den vigtigste) voksenkontakt, de har i deres dagligdag. I forlængelse heraf så de blandt

andet eksempler på, at elever faldt tilbage i et misbrug eller vendte tilbage til et kriminelt miljø, som eleven ellers havde forladt.

Blandt de elever, der havde gode erfaringer med virtuel fjernundervisningen, er der eksempler på elever, der oplevede, at de lettere kunne få hjælp fra læreren. De oplevede, at læreren stod til rådighed via telefonen, så eleverne kunne ringe, hvis de havde brug for hjælp på forskellige tidspunkter. Det er dog værd at bemærke, at lærerne har haft et øget arbejdspress i nedlukningsperioden (se afsnit 4.1.7), hvilket blandt andet har hængt sammen med, at lærerne netop har stået til rådighed mange timer i døgnet.

4.5 Nødundervisningens tilrettelæggelse i genåbningsperioden

Undervisningen i genåbningsperioden var præget af de retningslinjer, som lærere og elever skulle overholde. Det var derfor ikke muligt at vende tilbage til en helt normal hverdag.

4.5.1 Lærerne skulle veksle mellem mange forskellige undervisningsformer

Eleverne blev opdelt i faste hold i genåbningsperioden og blev undervist af den samme eller få lærere. Opdelingen i faste hold var en udfordring i de fag, hvor eleverne normalt kommer fra mange forskellige hold. På nogle skoler opdelte de eleverne i hold ud fra deres forskellige faglige niveauer, så de kunne modtage den samme type undervisning. Når eleverne var opdelt i faste hold, betød det, at holdene bestod af elever på forskellige faglige niveauer. Derfor beskriver lærerne i interviewene, at der var et øget behov for undervisningsdifferentiering i perioden, da de skulle gennemføre undervisning, som tilgodeså forskellige faglige niveauer.

Samtidig medførte opdelingen i de faste hold, at eleverne blev undervist i forskellige fag samtidig. Et eksempel på dette er, at eleverne i undervisningen skulle løse opgaver fra forskellige fag. Et andet eksempel er, at den ene halvdel af klassen blev undervist af læreren i fx samfundsfag, mens den anden del af klassen fik virtuel engelskundervisning af deres engelsklærer.

Derudover vekslede lærerne mellem at gennemføre virtuel fjernundervisning og undervisning med fysisk tilstedeværelse, fordi nogle eleverne sad i forskellige lokaler eller skiftedes til at få undervisning hjemmefra. I de kvalitative interview fortæller en lærer fx, at han for at undgå, at eleverne blev blandet simultant underviste elever i forskellige klasselokaler. Dette foregik blandt andet ved, at læreren gik frem og tilbage mellem klasselokalerne.

4.5.2 Lærerne havde svært ved at give eleverne en retvisende standpunktskarakter efter en periode med nedlukning

I perioden med nødundervisning har der været andre regler for prøver og bedømmelser på FGU end normalt, hvilket betød, at alle prøver blev erstattet af en standpunktsbedømmelse.

Nogle lærere oplevede, at det var svært at give en retvisende standpunktskarakter til eleverne. De oplevede, at de ikke havde samme bedømmelsesgrundlag, som de havde før nedlukningsperioden, dels fordi deres elever ikke havde afleveret de udleverede opgaver i nedlukningsperioden, og dels fordi lærerne ikke havde mulighed for at sikre, at opgaverne var løst af eleverne selv. Alt i alt betød det, at mange lærere oplevede, at de havde et spinkelt grundlag at vurdere eleven ud fra.

Bedømmelse var særlig svær i de tilfælde, hvor eleverne var begyndt på FGU kort før nedlukningen. Lærerne kendte derfor ikke disse elever særlig godt.

På nogle skoler gennemførte lærerne vurderingssamtaler eller prøveeksaminer med eleverne, hvilket kunne understøtte deres endelige vurdering. Nogle af lærerne brugte fx samtaler med eleverne til at teste eleverne i nogle af de ting, som var blevet gennemgået i undervisningen. Andre lærere havde mulighed for at tage udgangspunkt i elevernes portfolio i forbindelse med vurderingen af deres standpunktskarakterer.

4.6 Elevernes oplevelse og udbytte af undervisningen i genåbningsperioden

Eleverne var glade for at komme tilbage til skolen efter nedlukningen. De havde savnet det sociale fællesskab i skolen og hverdagens rutiner. Sammenlignet med nedlukningsperioden var der flere elever, som vurderede, at de var mere motiverede og fik mere ud af undervisningen, men genåbningen blev også oplevet som forvirrende for eleverne på grund af de mange restriktioner og omstruktureringer af undervisningen.

4.6.1 Elever var glade for at være tilbage, men motivationen faldt med tiden

Analysen af de kvalitative interview med lærere peger på, at eleverne var glade for at være tilbage på skolen, og for en kort stund så man på de interviewede skoler et øget fremmøde blandt eleverne. Lærerne fortæller blandt andet, at eleverne især var glade for at se deres kammerater igen. Elevernes motivation dalede dog med tiden.

I spørgeskemaundersøgelsen svarer 21 % af de adspurgte elever, at de sammenlignet med perioden før corona var i bedre humør i perioden, hvor de var fysisk tilbage på skolen. 9 % svarer, at deres humør var meget bedre. Halvdelen af eleverne (51 %) svarer, at deres humør var det samme, mens i alt 18 % svarer, at det var dårligere (15 %) eller meget dårligere (3 %) (bilag B, tabel 3.8).

Ifølge lærere og ledere var særligt begrænsningerne i elevernes sociale adfærd en af de primære årsager til, at eleverne mistede motivationen. De fortæller blandt andet, at mange elever var frustrerede over, at de ikke kunne se alle deres venner, men var begrænset til et enkelt hold eller en enkel afdeling. Derudover var erfaringen, at små hold var med til at tydeliggøre fravær af enkelte elever. Der var således elever, der oplevede at møde ind til et halvtomt hold, hvilket ligeledes var demotiverende for dem.

På én skole valgte man af denne årsag at opdele holdene ud fra elevernes motivation. Det betød, at de mest motiverede elever blev samlet på ét hold, mens de mindre motiverede elever blev samlet på et andet hold. Formålet med denne holdopdeling var at give de elever, som faktisk kom i skole, muligheden for et fagligt og socialt fællesskab, som kunne fastholde dem på skolen.

4.6.2 Større læringsudbytte, men også forvirring i genåbningsperioden

Spørgeskemaundersøgelsen blandt elever viser, at eleverne generelt ser positivt på deres egen læringsudbytte i genåbningsperioden, men at der fortsat har været en gruppe, som har oplevet perioden som mindre udbytterig end før corona. I alt 26 % af de adspurgte elever svarer, at de sammenlignet med perioden før corona lærte lidt mere (21 %) eller meget mere (5 %) i perioden, hvor de var tilbage på skolen. 56 % svarer, at de lærte det samme. De resterende i alt 17 % svarer, at de lærte lidt mindre (9 %) eller meget mindre (8 %) (bilag B, tabel 3.8).

I det kvalitative materiale er der eksempler på, at nogle lærere og elever oplevede genåbningsperioden som svær på grund af den hyppige vekslen mellem fysisk undervisning og fjernundervisning. Fx fortæller lærerne, at det medvirkede til forvirring blandt både elever og lærere, at eleverne kun skulle være på skolen på udvalgte dage i ugen. Han beskriver det således:

Nedlukningen var faktisk bedre [end genåbningsperioden]. Genåbningen var så svær, fordi retningslinjerne var sådan, du skal undervise den ene dag, og så er der samtidig nogle, der sidder derhjemme og laver lektier. Ej, det var umuligt.

Lærer, FGU

I de kvalitative interview udtrykker eleverne samme oplevelse af forvirring. De fortæller, at de havde svært ved at huske, hvornår de fysisk skulle møde på skolen, og hvornår de skulle være derhjemme.

Nogle lærere havde imidlertid en oplevelse af, at genåbningsperioden gav gode rammer for lærernes arbejde med at understøtte den enkelte elevs faglige udvikling. I de kvalitative interview er det et perspektiv blandt lærerne, at opdelingen af eleverne i mindre hold gav lærerne mere tid med den enkelte elev og dermed også bedre muligheder for at give eleven god feedback og løbende hjælp til opgaverne.

Derudover er der lærere, som giver udtryk for, at de kortere dage og den stramme struktur, hvor eleverne var begrænset til at opholde sig i bestemte lokaler og kun måtte se deres klassekammerater, havde en positiv betydning for elevernes koncentration og læring. Flere lærere italesætter blandt andet, at eleverne lærte mere på de korte dage i genåbningsperioden, end de gør på de almindelige, lange dage under de normale omstændigheder.

STU og FGU's erfaringer med nødundervisning under covid-19-pandemien

© 2021 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

ISBN (www) 978-87-7182-493-3

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk